

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Första kammaren.

Nr 25.

Lördagen den 11 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för chefen för arméns underofficersskola samt för musikdirektörer vid armén och marinen; samt

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad pensionsålder för vissa beställningshavare vid marinläkarkåren.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Forsells* motion, nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantmäteriuundervisningens ordnande.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Oslo den 22 december 1930 undertecknad konvention om ekonomiskt närmande jämte en i ämnet väckt motion.

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.*

Genom en den 13 februari 1931 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 87, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag samt med överlämnande av en i Oslo den 22 december 1930 undertecknad konvention om ekonomiskt närmande, äskat riksdagens godkännande av berörda konvention.

Till bevillningsutskottet hade jämväl hänvisats en i anledning av propositionen inom andra kammaren av herrar *Magnusson* i Skövde och *Aronson* väckt motion, nr 358, däri hemställts, att riksdagen måtte förklara, att den icke kunde godkänna det i Kungl. Maj:ts proposition nr 87 framlagda förslaget till konvention.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 358 av herrar *Magnusson* i Skövde och *Aronson*, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av den med förevarande proposition, nr 87, överlämnade konvention om ekonomiskt närmande.

Reservation hade anmälts av herrar *Ericson* i Obergå, *Olsson* i Golvvasta, *Wohlin* och *Nilsson* i Hörby, som ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till propositionen.

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.

(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Redan i förbundsakten för Nationernas förbund är intagen en bestämmelse, som visar, att förbundets stiftare haft klart för sig, vilken påfrestning på världens ekonomiska förhållanden världskriget helt naturligt måste medföra. Sålunda heter det i artikel 23, att förbundets medlemmar förklara, »att de skola vidtaga erforderliga åtgärder för att åvägabringa och upprätthålla kommunikationernas och transiteringens frihet ävensom en rättvis behandling av alla förbundets medlemmars handel».

Detta uttalande har följts av andra uttalanden i samma riktning, och vid den ekonomiska världskonferensen i Genève år 1927 antogs ett antal resolutioner, innehållande de grundlinjer, efter vilka de olika staternas ekonomiska politik enligt konferensens mening borde föras. Beträffande särskilt de tullpolitiska förhållandena uttalade konferensen, att tiden vore inne för ett hejdande av den trots allt sedan krigets slut oavbrutet pågående höjningen av tullmurarna och för ett påbörjande av en rörelse i motsatt riktning. Härför rekommenderades såväl autonoma åtgärder av de särskilda staterna som avslutandet av handelsavtal, innebärande tullnedsättningar, och om möjligt allmänna konventioner i samma syfte. Dessa rekommendationer hade i början en viss verkan, men det dröjde icke länge förrän allt återgick till det gamla, ja, situationen blev undan för undan sämre för varuutbytet mellan länderna.

Vid förbunds församlingen 1929 påtalades denna uppenbara strid mellan makternas deklARATIONER och deras handlingar, och såsom svensk utrikesminister framhöll jag i Genève, hurusom det slutligen kunde bli omöjligt jämväl för vårt land att följa 1927 års världskonferens principer, ifall andra länder, trots det att de biträtt konferensens beslut, handlade stick i stäv mot dessa principer. Vid församlingsmötet väcktes emellertid, som vi veta, förslag om ett s. k. tullstillestånd, och en resolution antogs, som slutligen ledde till, att rådet beslöt en konferens för att behandla frågan. Vid denna konferens voro så gott som alla europeiska regeringar representerade men däremot endast tre utomeuropeiska stater. Konferensen antog ett förslag till konvention, som undertecknades av nästan alla europeiska stater, däribland Sverige. För att kunna bedöma den konvention, som nu föreligger till antagande av riksdagen, torde det tillåtas mig att nämna några ord om innehållet i nämnda tullstillestånds-konvention.

Konventionens huvudbestämmelse var, att staterna förpliktade sig att icke före den 1 april 1931 uppsäga med övriga kontrahenter avslutade *handelsavtal*, nämligen sådana handelsavtal, som voro i kraft den 24 mars 1930. Konventionen kunde uppsägas genom anmälan före den 1 februari 1931, men därest sådan uppsägelse ej skedde, förlängdes den automatiskt för ytterligare sex månader åt gången etc. Därjämte innehöll konventionen bestämmelser, som ålade kontrahenterna vissa förpliktelser även i fråga om de genom handelsavtal *icke bundna* tullsatserna. Därvid indelades makterna i två grupper, den ena omfattande de stater, som icke eller endast i undantagsfall gått in för avtalsenliga tullbindningar och vilka ansågos böra förpliktas att under avtalstiden låta bero vid den hittills av dem förda mera frihandelsvänliga politiken. De makter, som tillhörde denna grupp, avstodo från rätten att överhuvud taget införa nya tullar eller besluta tullförhöjningar i *skyddssyfte*. Men de voro icke berövade sin frihet i fråga om finanstullarna. Till denna grupp av stater hörde Storbritannien, Holland, Danmark, Norge och Portugal. I fråga om övriga stater åter, bland vilka var Sverige, gjordes ej någon skillnad mellan skyddstullar och finanstullar. Däremot förpliktades dessa stater att underkasta sig en viss procedur, då de önskade införa nya eller höja förutvarande tullar. I dylika fall skulle vederbörande stat, då detta var möjligt, lämna medkontrahenterna underrättelse om dylik åtgärd senast 20 dagar före den nya

tullens ikraftträdande eller eljest samtidigt med beslutets offentliggörande. Dylig förhandsunderrättelse var dock ej nödvändig, då lagstiftningen i vederbörande land förutsatte en viss tullförhöjnings omedelbara trädande i kraft.

Ändamålet med underrättelsen före ikraftträdandet var, att den av kontrahenterna, som ansåg sina intressen allvarligt skadade genom tullförhöjningen, skulle bli i tillfälle att börja vänskapliga förhandlingar för jämviktens återställande. Ledde dessa förhandlingar icke till något resultat eller erfordrades undantagsvis icke några förhandlingar — såsom var fallet på grund av vissa bestämmelser i avtalet — men i alla fall tullförhöjningen skedde, ägde den, som ansåg sig förorättad, uppsäga konventionen antingen i förhållande till den, som tagit initiativet till tullförhöjningen eller i förhållande till alla traktatsmakterna. Samma rätt att uppsäga konventionen ägde ock varje medkontrahent, då en makt, som blott ägde befogenhet att höja finanstullar, begagnat sig därav och den förre ansåg sina intressen därigenom allvarligt äventyrade. I detta fall måste emellertid uppsägningar ske i förhållande till alla medkontrahenterna.

Ifrågavarande konvention, som av Sverige ratificerats efter medgivande av förra årets riksdag, har sedermera förfallit, enär ratifikation skett blott av ytterligare tio stater.

Den konvention, som nu är framlagd, för att riksdagen skall godkänna densamma, är en liten reflexverkan av det öde, som träffade berörda tullstilleståndskonvention. Den skiljer sig ifrån tullstilleståndskonventionen, som gick i kvav, i följande avseenden.

För det första är Oslokonventionen ju sluten mellan ett begränsat antal stater. Den gäller endast Belgien med Luxemburg, Danmark och Island, Norge, Holland och Sverige, ehuru visserligen med samtliga dessas samtycke annan stat kan få ansluta sig. Tänker man närmare efter, vilka de stater äro, som denna konvention är avsedd att gälla, finner man, att Danmark, Norge och Holland tillhörde den lilla grupp av makter, som i tullstilleståndskonventionen betecknades såsom speciellt frihandelsvänliga och som icke ansågos ha slutit handelstraktater i sådan omfattning, att de borde höra till den stora gruppen, utan hänfördes till den grupp, som blev bunden ovillkorligt med avseende på alla skyddstullar men däremot hade handlingsfrihet med avseende på finanstullar.

Den andra olikheten mellan denna traktat och tullstilleståndstraktaten är den, att den förra var sluten på sex månader, under det att den senare är sluten på ett år, men de äro lika därutinnan, att ifall traktaten icke uppsäges inom viss tid, förnyas den ytterligare på sex månader o. s. v.

Vidare förekommer den olikheten, att denna konvention icke gör någon som helst skillnad mellan tullsätser, bundna genom handelsavtal, och tullsätser, över vilka ett land redan har fri rådighet. Något ovillkorligt hinder för att uppsäga handelsavtal slutna mellan kontrahenterna, som gäller enligt den förra konventionen, föreligger alltså icke enligt den nu föreliggande konventionen. Däremot bibehåller konventionen en viss olikhet i behandlingen mellan skyddstullar och finanstullar, till vilken fråga jag återkommer i det följande.

Jag kan dock icke frigöra mig ifrån att redan nu påpeka, att hela skillnaden mellan finanstullar och skyddstullar är ganska svår att verkligen fast kunna upprätthålla. Det kan nämligen mycket väl hända, att en tull är avsedd att tjäna båda syftena, och då är frågan: skall den anses höra till den ena eller den andra gruppen? Det har varit tal om — jag tycker mig ha sett det i tidningarna — eller rättare sagt det har varit ett projekt, som framkastats, att England skulle på all sin import generellt lägga en viss tull, och de, som framställt detta förslag, ha tänkt sig, att detta skulle verka i dubbelt avseende. Dels skulle det verka som ett visst skydd för åtskilliga engelska näringar,

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

som äro i behov af sådant skydd, och dels, å andra sidan, jämväl verka därhän, att statens inkomster höjdes. Det är ju klart, att ifall en skyddstull absolut hindrar import av en vara, kan dess betraktande som finanstull ej komma i fråga. Men ifall landet producerar för en del av den konsumtion det har af en viss vara och importerar för en annan del, är det alldeles otvivelaktigt, att en pålagd tull kan avse att verka och verkligen verkar både till en inkomst för statskassan och samtidigt såsom ett skydd för den inhemska näringen.

Vi komma nu till den inskränkning, som enligt denna konvention är bestämd i kontrahenternas handlingsfrihet. Den består uteslutande däri, att en deltagare i konventionen icke äger vidtaga någon förhöjning af sina tullar eller införa nya tullar utan att därom lämna meddelande till de övriga viss tid före det avsedda ikraftträdandet af den ifrågasatta tullförändringen. En sak, som här är att beakta, är, att detta meddelande kan lämnas under fordran, att det skall hållas hemligt. Grunden till denna bestämmelse, förmodar jag, är den, att man tänkt sig att på ett ganska tidigt stadium kunna göra ett sådant meddelande, för att den skriftväxling, som är avsedd, skulle kunna komma till stånd så tidigt som möjligt, varför det är af stor vikt, att ett dylikt förslag icke blir röjt. Om en af kontrahenterna har för avsikt att vidtaga en sådan tullförhöjning, är det den part, som anser tulländringen vara ägnad att skada dess intressen, som äger att föreslå den modifikation, som må finnas erforderlig för tillgodoseende af dess intressen. Vi finna en avsevärd skillnad mellan tullstilleståndskonventionen och Oslokonventionen i det fallet. Här heter det i den franska texten »porter préjudice» d. v. s. att vara ägnad att skada en medkontrahents intressen, men i tullstilleståndskonventionen talas det om, att en tulländring kan »allvarligt drabba» motparten, »porter une atteinte sérieuse», d. v. s. den skada, som kan träffa en medkontrahents intressen, behöver icke enligt denna konvention vara så stor, så allvarlig, som enligt tullstilleståndskonventionen.

När nu efter mottagande af meddelande om en avsedd tullförhöjning den, som finner sitt intresse därav äventyrat, vänder sig till initiativtagaren och begär att få modifikationer vidtagna, skall denne initiativtagare till tullförhöjningen sorgfälligt pröva saken. Men därmed har han gjort allt vad han är pliktig till. När han ingått i en allvarlig prövning, har han fullgjort sin skyldighet, och sedan kan han utan vidare låta den avsedda tullförhöjningen träda i kraft. Men i så fall äger — och i det fallet är denna föreslagna konvention lika med den förra tullstilleståndsoverenskommelsen — den part, som anser sig kränkt, rätt att säga upp avtalet, antingen i förhållande till den, som vidtagit tullförhöjningen, eller ock i förhållande till samtliga deltagare i ifrågasvarande konvention. Sker en uppsägning ifrån hans sida, äger var och en af de övriga att uppsäga konventionen inom viss tid.

Med avseende på finanstullar återigen gäller det, att dessa i undantagsfall kunna bringas i tillämpning utan föregående meddelande, dock skall under rättelse omedelbart tillsändas medkontrahenterna. Ja, vilka undantagsfall avses därmed? Det är emellertid även en annan fråga, som här är af betydelse, nämligen den, om i det fall, att en finanstull i de undantagsfall, då detta är tillåtet, utav den ene af kontrahenterna förklarats träda i kraft, de övriga äga rättighet att uppsäga konventionen eller ej? Den bestämmelse, som med avseende på detta fall finnes, säger att »I undantagsfall skola nya eller förhöjda finanstullar, som det må befinnas nödvändigt att omedelbart försätta i kraft, kunna bringas i tillämpning utan föregående meddelande. Ilikväl skall vederbörande part härom omedelbart underrätta de andra höga fördragsslutande parterna.»

Ja, det är ju klart och tydligt vad som där står. Det står ingenting annat, än att ändringen kan bringas i tillämpning utan föregående meddelande, men

det står icke, hur det förhåller sig med uppsägningsrätt för de övriga, när en dylik finanstull kommit till, och de anse sig därigenom kränkta i sina intressen. Ha de rätt att uppsäga traktaten eller icke? Emellertid har, såvitt jag förstår, den kungl. propositionen för sin del bevarar den frågan, ty det heter där: »Vidare gäller konventionen icke beträffande sådana finanstullar, som av någon anledning måste försättas i kraft omedelbart». Man har inte begränsat sig till en förklaring att meddelande icke behövs i det fallet, utan det säges, att konventionen icke gäller där. Och gäller icke konventionen, gäller icke heller påföljden, d. v. s. även om en finanstull blivit av en av staterna i dylikt undantagsfall med rätta påbudet, så äga de övriga icke att i sådant fall uppsäga traktaten. Vi få väl utgå ifrån, att den tolkning, som är gjord i den kungl. propositionen, är den, om vilken parterna voro ense.

Att observera är till sist, att medan konventionen om tullstillestånd ägde en bestämmelse, att i fråga om förbud och inskränkningar i avseende å införsel och utförsel parterna förbundo sig att icke skärpa hos dem förut gällande regler på detta område utan att först ha iakttagit samma procedur som vid tullförhöjningar, så saknas varje dylikt stadgande i förevarande konvention.

Med avseende å värdet av denna överenskommelse säger utskottet, att dess väsentliga värde är av allmän innebörd, d. v. s. överenskommelsen har i sig intet egentligt värde, utan dess betydelse skulle ligga däri, såsom också utskottet i överensstämmelse med den kungl. propositionen uttalar, att den kan »beaktas som ett insegel på det samarbete inom handelspolitiken, som inletts mellan de fem undertecknande staterna» och som »utgör ett gott stöd åt de strävanden till en allmän handelspolitisk avspänning, vilka dessa stater i eget och allmänt intresse söka befrämja vid det under Nationernas förbunds egid pågående internationella samarbetet på det ekonomiska området». Jag citerar detta, och herrarna se, att man velat lägga ned ett mycket stort arbete på att få denna förklaring så tydlig och tillfredsställande som möjligt. Jag hoppas, att man inte har alltför mycket överansträngt sig, när man utarbetat denna sats.

Konventionen är med andra ord uttryck för samma metod för lösning av de handelspolitiska frågorna, som hittills under Nationernas förbunds ledning gjorts gällande. Denna politik har emellertid till den dag som är vid upprepade tillfällen icke lett till annat än misräkningar. Man har fört allmänna diskussioner, man har upprättat överenskommelser, men då man kommit därhän, att man skulle förklara sig slutligen bunden, har man hejdat sig och de hopskrivna luntorna ha kastats i papperskorgen visserligen under uttryck av mycket beklagande. Av hela detta arbete återstår nu knappast mer än denna lilla Oslokonvention, som i själva verket icke innebär annat, än att man skall förplikta sig att ytterligare skriftväxla, innan man handlar. Om berget någonsin kan sägas ha fött en rätta så kan detta sägas om det hittills nedlagda långvariga arbetet på det internationella ekonomiska området. Under tiden ha svårigheterna inom de särskilda länderna blivit allt större och större, och världen är bragt i ett nödläge, vars verkningar hota att äventyra staternas såväl inre som yttre politiska förhållanden.

Det synes mig, som om detta bort utgöra en anledning till att undersöka det ekonomiska problemet från en mera, jag skulle vilja säga, materiell ståndpunkt. Kanske orsaken till, att staterna visat sig så obenägna att binda sin handlingsfrihet, i själva verket varit icke bristande vilja utan bristande förmåga. Svaret på denna fråga kan endast ges genom en undersökning av orsakerna till de djupgående ekonomiska rubbningar i näringslivet, som nästan överallt göra sig gällande.

Då vid en jordbävning marken viker sig under människorna och deras boningar, gäller det för var och en i första hand att söka rädda sig och de sina.

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.*

(Forts.)

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.

(Forts.)

Att uppmana de förtvivlade människorna att komma tillsammans och överlägga om, hur de skola råda bot för de olyckliga följderna av jordbävningen, är på det stadiet en fåvitsk handling. Först då de fått fast mark under fötterna är ögonblicket inne att undersöka, hur uppbyggelsearbetet skall verkställas.

Detsamma gäller ock, när fråga är om ett ekonomiskt jordskred. Det första man har att göra är att söka komma undan de förstörande krafter, som vållat olyckan. Man måste söka undandraga sig dessa krafter herravälde. Betrakta vi då världens ekonomiska förhållanden, måste man säga, att den obestriddligt mest förödande av de krafter, som åstadkommit den sorgliga situationen, har varit världskriget. Men detta är ett faktum, som icke kan göras ogjort. Av knappt mindre betydelse i förstörande riktning äro emellertid de ekonomiska uppgörelser som skett genom fredssluten; dessa kunna emellertid genom god vilja från vederbörande staters sida modifieras. Men i avbidan på, att insikten om en dylik nyreglerings nödvändighet gör sig gällande, erbjuder sig, såvitt jag förstår, intet annat medel på ett mera naturligt sätt för oss, än att varje särskild stat börjar med att själv noga undersöka vad den rimligtvis kan bjuda andra och vad den måste av dessa andra fordra för att kunna upprätthålla sin hushållning. Först därefter är tiden inne att inleda förhandlingar närmast med de stater, som för ens eget näringsliv ha största betydelsen såsom avnämare eller säljare. Man måste därvid skjuta åt sidan alla i sig mer eller mindre riktiga, allmänna teorier och i första hand se till, att man vinner en materiell bas för sina förhandlingar.

Den rättvisa och billighet i fråga om handelsförbindelserna mellan folken, som stadgan för Nationernas förbund proklamerar, kan icke realiseras på det sättet, att staterna först springa i kapp i fråga om tullarna för att därefter skaffa sig var och en det bästa utgångsläget och sedermera i ett visst ögonblick kommenderas att göra halt samt att underkasta sig en inbördes bundenhet mer eller mindre verkningsfull vid det sålunda skapade status quo.

De stater, som icke velat deltaga i denna kapplöpning eller som därvid kommit till korta, kunna omöjligen, om de allvarligt känna sin plikt mot det egna landet, binda sig vid ett sålunda bestämt utgångsläge. Det skulle nämligen innebära ett premierande av hänsynslösheten och ett slag i ansiktet på rättvisan. Bundenheten är icke det primära utan det sekundära. Den måste ha till förutsättning, att klarhet först vunnits om vad som är rättvist och billigt. Dylik klarhet kan såvitt jag förstår, icke uppnås utan efter föregående specialundersökningar beträffande varje särskilt land i förhållande till vilket man vill göra en överenskommelse.

Är detta mitt resonemang riktigt, så duger det ej heller att såsom program uppställa t. ex., att alla europeiska stater skola bilda något slags ekonomisk enhet. Det finns kanske länder i Europa, för vilka detta skulle innebära en avsevärd fördel, men otvivelaktigt är, att det för andra skulle medföra en ekonomisk tillbakagång av stora mått. Den ekonomiska utvecklingen i världen gick före kriget i en helt annan riktning, och även om en dylik åtgärd skulle ge en hjälp för dagen, skulle situationen under morgondagen bliva sju-falt värre. Särskilt ett land som Sverige skulle förvisso lida oerhörd skada, om vi i fråga om vår handel på de utomeuropeiska marknaderna berövades vår gamla handlingsfrihet.

För min del tror jag mig skönja, att de synpunkter, jag nu gjort gällande, börja vinna beaktande på flera håll ute i världen. Det gäller därför att taga sig väl till vara för den inbillningen, att det finns någon generell trollformel, som utan vidare skulle kunna bringa reda i det kaos, som världen för närvarande erbjuder i ekonomiskt avseende. Annars löper man risken att efter allt trevande slutligen finna sig ställd inför ett allas krig mot alla på näringarnas och handelsns område.

Med denna min ståndpunkt kunde det synas mest förenligt, att jag yrkade avslag på den lilleputtkonvention, varom nu är fråga. Jag gör det emellertid ej, ty den kan ej befaras medföra någon egentlig skada för vårt näringsliv. Den är ock så menlös, att den icke kan anses som ett avsevärt avsteg från det förfarande, som, efter vad ovan sagts, enligt min mening bör anses vara det riktiga. Och i själva sin ofullkomlighet erbjuder den slutligen en verklig fördel, och den är, att dess antagande måste betraktas uteslutande såsom ett uttryck för den fasta övertygelsen hos Sveriges riksdag, att samverkan överhuvud taget mellan oss och övriga deltagare i konventionen enligt vår uppfattning är av stort värde. Min varma förhoppning är emellertid, att för framtiden denna samverkan måtte sättas in på verkligt gagnande uppgifter.

U

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman! Herr talmannen har utan tvivel lagt märke till ett förhållande, som på ett lysande sätt exemplifieras av det, som föregått utarbetandet och framläggandet av här ifrågavarande konvention. Jag syftar på det förhållandet, att under de senaste årtiondena eller, närmare bestämt, sedan Nationernas förbunds tillkomst har det blivit vanligt, att makter i mycket stort antal eller tämligen mangrant skriva under konventioner, men att däremot antalet ratifikationer blir avsevärt mindre. Det är ju också känt, att Sverige utgör ett undantag därvidlag. I Sverige och speciellt i Sveriges riksdag, vilken brukar höras före ratifikationer, har man utgått från den uppfattningen, att en underskrift är en underskrift och att det fordras starka skäl för att vägra ratificera en underskriven konvention. Det svenska förfarandet kan ju karakteriseras såsom uttryck av en utrikespolitisk naivitet, vilken av många anses icke vara främmande för den svenska staten och det svenska folket. Det kan också, ännu mera betänkligt, tydas såsom uttryck för efterblivenhet, då vi fortfarande leva i den föreställning, som förr i världen rådde, att då man hade skrivit under en konvention, borde man också om möjligt ratificera den. För min del anser jag emellertid, att icke minst nu för tiden bör Sveriges riksdag begagna det tillfälle, den får, att ur svenska synpunkter pröva en föreliggande konvention och icke genera sig övermåttan för att vägra ratifikation, då en ratifikationsvägran är påkallad av konventionens skadlighet eller åtminstone olämplighet. Detta gäller i största allmänhet, men det gäller tydligen med alldeles särskild styrka, då en konvention är av beskaffenhet att inverka på den svenska riksdagens eget arbetssätt och på våra inre, man kan säga konstitutionella och förvaltningsrättsliga förhållanden.

Föredragande departementschefen har icke varit blind härför. Han säger i sitt yttrande på sid. 5 såsom en motivering, att proceduren »vid tilltänkta tullhöjningar icke är ägnad att medföra några avsevärda förändringar i det tillvägagångssätt, som enligt svensk konstitution och praxis tillämpas vid framförande och behandling av tullfrågor».

Riktigheten av detta uttalande är naturligtvis beroende på vad man menar med *avsevärda* förändringar. I alla händelser hade det varit synnerligen önskvärt, om vare sig från regeringens sida eller från utskottets sida det hade givits några närmare antydningar om, hur det skall gå till att i Sverige tillämpa denna konvention. Jag skall icke uppehålla mig vid den materiella sidan av saken utan endast eller huvudsakligen uppehålla mig vid tillvägagångssättet.

När en tullförhöjning eller en ny tull — vi kunna kalla det tullförhöjning för enkelhetens skull — tillkommer genom en kongl. proposition, är saken jämförelsevis enkel. Då finnes det ju tillfälle, att regeringen, innan den lägger fram förslaget om tullförhöjning för riksdagen, företager denna procedur, dessa förfrågningar hos de andra traktatsmakterna, om de ha något emot förslaget. Och det är ju att hoppas, ehuru ingalunda säkert, att sekretessen där-

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.*

(Forts.)

vid skull kunna bevaras, så att icke regeringens avsikt ger upphov till obehörig spekulation i den blivande tullförhöjningen, vilket annars lätt inträffar. Det är ju nödvändigt att så avpassa dessa förberedelser, att om man önskar, att den blivande tullförhöjningen skall träda i kraft genast, denna månad, som omtalas i konventionen, redan är helt och hållet eller i det närmaste förfluten. Som sagt, med någon svårighet och icke utan gnissel går det, när det är fråga om en kungl. proposition.

Men tullförhöjningar kunna ju även tillkomma på annat sätt. Tullförhöjningar kunna föranledas av motioner, och tullförhöjningar kunna föreslås av bevillningsutskottet, och då står man verkligen undrande, hur det skall gå till. Om det väckes en motion om en tullförhöjning, är det då meningen, att regeringen skall omedelbart om detta förslag avisera de främmande makterna, för att de skola få tillfälle att göra sina erinringar, och meddela vederbörande riksdagsutskott resultatet, samt att utskottet skall vänta med sitt utlåtande över motionen, tills dessa eventuella erinringar från främmande makter kommit till synes? Nästan än värre förhåller det sig vid de initiativ, bevillningsutskottet självt tager.

Nu kan man säga: man kan ju vänta, tills det blivit riksdagsbeslut. Nej, det är just det man icke kan. Ty när riksdagen en gång fattat ett beslut och när det sedan kommer erinringar, har Sverige i konventionen förbundit sig att taga dessa erinringar i allvarligt övervägande. Hur skall det gå till? Det är icke så synnerligen många saker, som stå fast i konstitutionell praxis, men det står ändå fast, att en och samma fråga ej kan behandlas två gånger under samma riksdag. Har således riksdagen fattat ett beslut om sådan tullförhöjning, är det rena spegelfäkteriet, om Sverige säger: Vi taga det under övervägande, vi skola tänka mycket noga och med stor pietet och omsorg på de invändningar, som komma från främmande håll. Resultatet kan ju icke bli något alls av detta övervägande. Det går således icke alls ihop, såvitt jag förstår. I alla händelser uppstå även svårigheter med avseende på tiden för ikraftträdandet och svårigheter med avseende på medlen att förebygga en obehörig spekulation vid en väntad tullförhöjning. Det skulle vara synnerligen önskvärt, om vare sig från regeringens sida eller bevillningsutskottsmajoritetens sida, när det nu är fråga om att tillstyrka en konvention, det kunde lämnas upplysning om, hur man tänker sig, att man skall förfara, när en tullförhöjning ifrågasättes i motion eller genom förslag av bevillningsutskottet.

När jag nu har ordet, skall jag göra ett par speciella erinringar. Den ena är den, som redan är gjord av den föregående ärade talaren, att skillnaden mellan finanstillar, där man har en viss frihet, och andra tullar, där man ej har samma frihet, är långt ifrån skarp och i alla händelser kan komma att föranleda meningsskiljaktigheter mellan oss och de övriga kontrahentmakterna. Det andra är det, att i propositionen omtalas, att Belgien gjort ett förbehåll, att när det är fråga om höjning av en tullsats, som icke intresserar någon av de övriga kontrahentmakterna, kan Belgien fordra svar med detsamma. Man kan då först fråga: Hur vet man, om det intresserar eller icke intresserar de främmande makterna? Kan det ej uppstå meningsskiljaktighet i det avseddet, t. ex. om det är fråga om en vara, som icke produceras i något av medkontrahenternas länder men som däremot transiteras genom ett av dessa länder? Och för det andra och viktigare: Om det således säges i propositionen, att det icke gör skada åt oss, att Belgien har denna rättighet, då skulle det icke göra någon skada åt Belgien, Luxemburg, Holland, Danmark, Island eller Norge, om vi också haft den rättigheten, och den rättigheten kunde i vissa fall vara ganska dyrbar. Det finns vissa rätt viktiga tullsatsar, om vilka jag har den uppfattningen, att de icke kunna på något kännbart sätt intressera vare sig

Belgien, Luxemburg, Holland, Norge, Danmark eller Island, men där det skulle ha hört till god reciprocitet, om alla haft samma rättighet, som Belgien har betingat sig utan gensägelse från de övriga.

Såsom jag för närvarande ser saken och i brist på de upplysningar, som jag finner önskvärda, kan jag således ej se annat, än att det skulle möta mycket stora svårigheter att praktiskt tillämpa ifrågavarande konvention. Nu har emellertid regeringen slutit denna konvention, slutit den med makter, till vilka vi stå och vilja stå i gott förhållande, och jag får verkligen säga, att jag skulle tycka det vara mycket illa, om det bleve misstytt, att vi vägrade vårt samtycke, och om det skulle tolkas som ett tecken till, att vi icke vilja ha något samarbete. I alla händelser skulle jag nog ändå ha gjort yrkande om avslag, om jag hade trott, att det fanns resonans för ett dylikt yrkande, men då jag för närvarande icke tror det, skall jag avhålla mig från att göra något yrkande.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre **Ramel**: Herr talman! Med avseende på vad herr Hammarskjöld just nyss anförde, skulle jag vilja säg några ord för att förklara, hur regeringen ser på denna konstitutionella fråga.

Under förarbetet i Sverige på detta ärende har denna fråga, hur det härvidlag skulle gå till, varit under övertvägande. Den har berörts i ämbetsverkens yttranden, och särskilt kommerskollegium ingick utförligt på denna sida av saken, och den har prövats av regeringen. Man fann då, att den föreslagna konventionstexten icke gav anledning till någon betänklighet med hänsyn till notifikationsskyldigheten i fråga om sådana tulländringar, som kunde tillkomma på initiativ av riksdagen eller bevillningsutskottet, och jag skall med några ord beröra skälen härtill.

Först ber jag att få erinra om, att nya eller förhöjda finanstullar enligt konventionens artikel 5 kunna omedelbart bringas i tillämpning utan föregående meddelande, därest så befinner nödvändigt. Frågan reduceras alltså till att gälla beslut om nya eller höjda skyddstullar, vilka tillkommit på riksdagsinitiativ. Det är också i praktiken i övertvägande antalet fall fråga om finanstullar, när tulländringar tillkomma på riksdagens initiativ. Jag medger, att det kan vara vissa svårigheter att skilja mellan skydds- och finanstullar, men det tillkommer givetvis — däri torde herrarna ge mig rätt — varje stat att själv avgöra, om det är fråga om en skyddstull eller finanstull. Detta, att finanstullar undantagas, har skett på begäran av svenska ämbetsverken; både kommerskollegium och generaltullstyrelsen ha uttryckt det önskemålet. Och den omständigheten, att finanstullar undantagits är också det, som hindrar den obehöriga spekulaton, varom herr Hammarskjöld talade. Den obehöriga spekulaton äger väl i första hand rum beträffande finanstullar, och det är väl i första rummet i sådana fall, där staten beslutar sig för en finanstull, alltså för att få ett tillskott i kassan, som en obehörig spekulaton äger rum. Just med tanke på detta och med tanke på, att måhända icke tillbörlig hemlighet kan iakttagas, ha vi gjort detta undantag.

Vad innebär nu konventionen i fråga om sådana ändringar i skyddstullar, som kunna komma till stånd på initiativ från riksdagen? Ingenting annat, än att riksdagens beslut om en ny eller förhöjd tull icke av regeringen bringas i tillämpning, innan övriga fördragsslutande stater underrättats och haft tillfälle att eventuellt framföra sina synpunkter. Fristerna äro som bekant ganska korta. Underrättelse skall lämnas minst femton dagar före den dag, då tullförhöjningarna eller de nya tullarna äro avsedda att träda i kraft — det kan påfordras, att underrättelsen behandlas konfidentiellt — och i händelse en fördragsslutande stat skulle vilja göra framställning om någon modifikation,

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.*

(Forts.)

vilket bör ske inom tio dagar, skall denna framställning sorgfälligt prövas, varefter regeringen, om den så finner påkallat, utan vidare formaliteter kan försätta den avsedda åtgärden i kraft inom en månad från det att notifikationen lämnats.

Oslokonventionens bestämmelser medföra alltså intet mera avsevärt uppskov med genomförandet av en på riksdagens initiativ beslutad tulländring. Man kan för övrigt mycket väl tänka sig, att notifikationen lämnas redan på ett tidigt stadium av riksdagsförhandlingarna, exempelvis i samband med att bevillningsutskottet tagit ställning till frågan. Genom att antaga konventionen lämnar riksdagen på förhand sitt medgivande till, att en på dess initiativ beslutad tulländring icke av Kungl. Maj:t försättes i kraft, innan den av konventionen föreskrivna, ganska korta notifikationsfristen iakttagits. Det är väl ändå just ett sådant hänsynstagande till de övriga fördragsslutande staternas intressen som man med konventionen önskar att stadfästa.

Icke heller kan jag finna, att någon särskild svårighet skapas för det fall, att någon fördragsslutande stat i anledning av notifikationen skulle framföra vissa önskemål, som regeringen av handelspolitiska skäl kunde finna lämpligt att tillgodose. Regeringen kan i så fall alltid begränsa sig till att gent emot vederbörande stat förklara sig beredd att till en följande riksdag framlägga förslag om vissa modifikationer. Det blir då riksdagens sak att på nytt taga frågan under överbägande.

Med avseende på vad som anförts angående det av Belgien gjorda förbehållet att omedelbart få sätta en tull i kraft för sådana varor, som icke äro av intresse för andra, vill jag framhålla, att Sverige uttryckligen förbehållit sig samma rätt, så att vi ha fullt samma rättighet som Belgien att, om så skulle behövas och vi anse det önskvärt, kunna meddela de andra, att det här önska vi omedelbart skall träda i kraft; det är en sak, som icke angår de andra.

Då särskilt under herr Tryggers mycket intressanta anförande det möjligen framskyttade ett visst underskattande av konventionens innebörd, kanske jag också kan få anföra något med avseende därå.

En konvention som denna bör icke bedömas på samma sätt som ett handelsavtal i vanlig mening. Det har här ej varit fråga om att utbyta förmåner eller medgivanden mellan de förhandlande parterna, utan konventionen avser i första rummet att vara ett uttryck för och ett insegel på den sammanhållning mellan de avtalsslutande staterna, som uppnåtts vid det sedan något år tillbaka pågående handelspolitiska samarbetet dem emellan. Det säger sig självt, att en dylik sammanhållning måste innebära, att parterna taga hänsyn till varandras intressen i så stor utsträckning, som de var för sig kunna anse möjligt. Denna grundsats har också kommit till uttryck i konventionen, dels mera allmänt i ingressen till densamma dels också genom den närmare formuleringen av de olika artiklarna. Men samtidigt är konventionen så avfattad, att de fem staterna icke genom avtalet inbördes binda varandras handlingsfrihet, och redan häri ligger, att det är omöjligt att genom statistiska uppgifter rörande handeln dem emellan kunna påvisa, huruvida den ena eller andra staten kan ha större eller mindre nytta än de övriga av konventionen.

Vid bedömandet av Oslokonventionens värde synes det mig, att man i första rummet måste se på de fördelar, som konventionen kan erbjuda för de fem länderna gemensamt i deras förhållanden till övriga makter. I de allmänna internationella förhandlingar om uppgörelser i tullfrågor, som förts under de senaste åren under Nationernas förbunds ledning, hade man, som bekant och såsom det redan förut i dag antytts, för ett år sedan nått så långt, att en handelskonvention blivit undertecknad av de flesta europeiska stater. Den ledande tanken i denna handelskonvention var, såsom herr Trygger anförde, att var och en av de undertecknande staterna skulle i sin tullpolitik söka taga hän-

syn ej blott till sina egna närmast liggande utan även till de övriga staternas intressen. Denna var avsedd att gälla för en första period av ett år och skulle sedan, i händelse att uppsägning icke ägde rum, automatiskt förlängas. Den har gått om intet, som vi alla veta. Den konferens, som i mitten av mars detta år sammanträdde i Genève för att avgöra konventionens öde, hade endast att konstatera, att enighet ej kunnat uppnås om ikraftträdandet.

Oslokonventionen åsyftar nu att åtminstone för några staters vidkommande förverkliga den grundsats, som kom till uttryck i handelskonventionen, och i enlighet härmed hava de fördragsslutande parterna förbundet sig att på det tullpolitiska området så långt möjligt taga hänsyn till varandras ömsesidiga intressen. Konventionen bör redan härigenom tillmätas ett icke obetydligt värde, såsom ett tydligt uttryck för dessa staters handelspolitiska inställning.

Det är dessutom uppenbart, att i den mån det ligger i de fem staternas intresse att försöka göra samma strävanden till större frihet för handeln gällande även i övriga länder, och för min del utgår jag från, att så är förhållandet, så öppnas större möjligheter härför, om de samarbeta, än om de uppträda var för sig. Det är visserligen sant, att ett dylikt samarbete kan äga rum utan någon sådan konvention som den föreliggande, men det torde också vara obestriddt, att konventionen ger samarbetet ökad styrka och kommer det att utå framstå i fastare form. Mot bakgrunden av denna konvention skall de fem staternas gemensamma framträdande i det internationella konferensarbetet få en ökad auktoritet och effektivitet, som kan bliva av positivt värde för var och en av dem.

I detta sammanhang skulle jag också vilja framhålla, att det samarbete med en grupp oss närstående länder, som Oslokonventionen avser att befästa, bör vara ägnat att stärka vår ställning i den ekonomiska brytningstid, som vi för närvarande stå mitt uppe i. Man kan ej bortse från, att depressionen lett till skärpta restriktioner på många håll, och svenska intressen beröras i hög grad av denna utveckling. Den tendens till regionala ekonomiska överenskommelser, som på den allra senaste tiden börjat framträda och som just för närvarande har en alldeles särskild aktualitet, kan komma att medföra viktiga omgestaltningar av det nuvarande handelspolitiska systemet. Ej endast med hänsyn till det allmänna handelspolitiska samarbetets fullföljande utan också ur synpunkten av våra egna intressen måste det i detta läge vara av vikt, att vi stå i nära kontakt med de länder, som i sin handelspolitik följa samma riktlinjer som vårt eget land.

Det är ur dessa allmänna synpunkter, som jag anser, att konventionen i första hand bör bedömas. Därmed vill jag ingalunda bestrida, att den också har en inre sida, som ger den en viss betydelse även för förhållandet i ekonomiskt avseende mellan de anslutna staterna inbördes. Handelsutbytet mellan dessa stater är så omfattande, att de utfästelser till ömsesidigt hänsynstagande till varandras intressen, som konventionen innebär, för var och en av dem måste tillmätas ett reellt värde. Häremot svara då givetvis motsvarande förpliktelser. Med den handlingsfrihet, som lämnas öppen för varje enskild stat, kunna emellertid dessa förmåner och förpliktelser icke angivas i exakta siffror på plus- eller minussidan. Det är icke möjligt att utpeka några bestämda vinster i detta avseende av konventionen, men det är lika litet möjligt att peka på den eller den uppoffringen, som skulle bliva följden av en anslutning till konventionen. Sverige liksom var och en av de övriga fyra staterna bibehåller sin frihet att handla i enlighet med vad förhållandena och utvecklingen komma att påfordra, och att de svenska statsmakterna genom konventionens antagande förbinda sig att därvid taga under välvilligast möjliga omprövning de önskemål, som kunna komma att framställas från de fyra andra staternas sida, kan jag icke anse innebära en utfästelse, som går längre, än vad tillgodoseendet av våra egna be-

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.*

rättigade intressen kräver, eller överhuvud utgör något mera, än vad vi utan avvikelse från hittills följda handelspolitiska grundsatser under alla omständigheter kunna vara beredda att utlova.

(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det föreliggande förslaget har ju hänvisats till bevillningsutskottet. Det är helt naturligt, att frågor av denna innebörd tagas under mycket nogsamtt beprövande, och när man vet, vilken procedur som föregått, innan dylika förslag komma på riksdagens bord, måste det tydligen finnas mycket starka skäl, ifall man inom ett utskott skall gå emot desamma.

Det nu föreliggande förslaget innebär ju i huvudsak, att de stater det här gäller i sin allmänna politik skola söka så långt möjligt taga hänsyn till varandras intressen i vad gäller handelspolitiska och tullpolitiska frågor. Det framgår emellertid alldeles tydligt, att ett antagande av förslaget icke kommer att medföra några direkta hinder för framtida tullförhöjningar. Det innebär ju endast, att man vid varje tillfälle skall iakttaga en viss procedur, nämligen underätta medkontrahenterna om de åtgärder, som komma att vidtagas.

Den samförståndspolitik, som förslaget är avsett att inleda, kan naturligtvis bliva av stor betydelse, om man allvarligt strävar efter att förverkliga densamma. Även vi, som icke haft tillfälle att närvara vid de internationella förhandlingar, som föras, känna till, att de större staterna vid sådana tillfällen vilja dominera och att de mindre staterna icke ha mycket att säga till om, ifall de uppträda var och en för sig. Om de stater, som det nu här gäller, etablera ett samgående och ett samarbete, kan man väl också tänka sig möjligheten av ett gemensamt uppträdande från deras sida vid de stora allmänna internationella förhandlingarna. Det är givet, att deras synpunkter skulle kunna framföras med betydligt större kraft och vinna mera beaktande, om en dylik samverkan kan realiseras.

För min egen del har jag vid skilda tillfällen haft anledning att giva uttryck åt den meningen, att resultatet av det internationella samarbetet på det handelspolitiska området hittills varit synnerligen negativt. Här i riksdagen har man ju vid upprepade tillfällen åberopat, att vissa beslut fattats i Genève och att överenskommelse där träffats om, att de också böra efterlevas, och man har fordrat, att vi strikt skola följa dessa beslut, när det gäller att taga ställning till handelspolitiska frågor. Men vi ha å andra sidan haft tillfälle att konstatera, att andra stater visserligen varit med om att träffa dylika underhandsöverenskommelser men, när det gäller att efterleva dem, intagit en helt annan ståndpunkt, än vad man haft rätt att vänta.

Bevillningsutskottets majoritet har ansett, att man icke behöver hysa några större betänkligheter mot ett bifall till det föreliggande förslaget. De farhågor, som herr Hammarskjöld givit uttryck åt, kunna synas vara berättigade, men hans excellens utrikesministern har ju framfört synpunkter, som väl böra berättiga oss att bortse från våra betänkligheter härvidlag. Dessutom får man ju besinna, att om det i framtiden skulle visa sig icke vara möjligt att efterleva konventionens bestämmelser, är man icke bunden av desamma för någon längre tid, utan möjligheten att uppsäga konventionen står naturligtvis öppen. Hela förslaget innebär ju egentligen ett försök att komma ifrån det allas krig mot alla, som för närvarande är rådande på hithörande områden, och när regeringen nu ansett tiden vara mogen för att göra ett dylikt försök, synes det mig, som om riksdagen borde ställa sig förstående till Kungl. Maj:ts förslag.

I enlighet med den ståndpunkt bevillningsutskottet har intagit ber jag att få förorda, att första kammaren följer regeringsförslaget, och ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag anhöll om ordet under herr Hammarskjölds anförande, och jag gjorde det på grund av att han delvis förde frågan in på det konstitutionella planet. Herr Hammarskjöld gjorde gällande, att traktaten i någon mån förändrade våra egna inre arbetsförhållanden och att den i viss mån åtminstone kommer i kontakt med vår gällande konstitution. Han framhöll därvidlag synnerligen starkt, att det skulle bliva en mycket otymplig procedur, i händelse en tullförhöjning komme till stånd på grundval av en enskild motion eller på grund av en framställning från vederbörande utskott, i detta fall alltså bevillningsutskottet. Jag kan icke dela herr landshövdingens konstitutionella betänkligheter, utan jag står i detta avseende på samma plattform och argumenterar med samma skäl, som hans excellens herr utrikesministern för sin del gjorde. Ty om nu riksdagen går in för en tullförhöjning — vi kunna t. ex. tänka på det beslut, som icke kom till stånd om genomförande av en tullförhöjning på kondenserad mjölk — kan ju Kungl. Maj:t, innan Kungl. Maj:t låter beslutet träda i kraft och få gällande verkan, mycket väl notificera vederbörande regeringar om detsamma. Skulle Kungl. Maj:t vid de förhandlingar, som sedermera komme till stånd, finna, att skäl föreligger för att denna tullförhöjning icke bör träda i kraft, kan ju Kungl. Maj:t taga upp frågan till ny behandling och framlägga densamma vid nästa riksdag. Jag tror, att man på ett sådant sätt har uppfyllt allan rättfärdighet med avseende på Sveriges nu gällande konstitution. Då jag sett, att ordföranden i konstitutionsutskottet, herr Reuterskiöld, anmält sig till ordet, vill jag nämna, att jag nyligen studerat Malmgrens tolkning av grundlagarna och därvid funnit, att han och hans efterträdare på detta område, herr Reuterskiöld, äro ense däruti, att Kungl. Maj:t icke är statsrättsligt bunden att genomföra en av riksdagen beslutad tullförhöjning, utan Kungl. Maj:t kan vila på hanen. Om Kungl. Maj:t gör det och alltså låter den följande riksdagen fatta slutligt avgörande, tror jag som sagt, att all rättfärdighet verkligen är uppfylld.

Sedan ber jag, då ingen av reservanterna har begärt ordet, utan invändningarna mot betänkandet ha kommit från talare utanför reservanternas led, att få hänvisa till det faktum, att reservanterna huvudsakligen tillhöra ett av riksdagens partier, nämligen bondeförbundet, som icke velat vara med om genomförandet av denna konvention. Jag vill, för att i någon mån bryta herrarnas betänkligheter, erinra om, hur man ställer sig till samma spörsmål inom motsvarande kretsar i ett av våra grannländer, nämligen Norge. Bondeförbundet i Norge har uttalat starka betänkligheter mot konventionen men har gjort det ur den synpunkten, att det för Norge föreligger ett synnerligen starkt importöverskott, vilket icke är fallet för Sveriges vidkommande. På grund av detta skäl ställer sig det norska bondeförbundet betänksamt gentemot konventionen i fråga. Jag läste nyligen ett uttalande i det norska bondeförbundets tidning Nationen, där man hänvisade till det faktum, att Norges importöverskott till samtliga i konventionen inbegripna länder 1929 var icke mindre än 119 miljoner kronor. Sedan framhöll man vidare, att i den storstilade nödhjälpsaktion, som planeras från bondeförbundets sida och för vilken bl. a. bondeförbundets representant Sundby uppträtt, vissa tullförhöjningar skulle ingå, bl. a. på kött och även på levande kreatur. Man tänker sig till och med tullförhöjningar på trävaror, som även skulle drabba Sverige. Ifrågavarande bondeförbundsledamöter av norska stortinget tänka sig, att genomförandet av dessa planer möjligen skulle försvåras, ifall den nu förevarande, låt mig kalla den så, tullfredskonventionen kommer till stånd. Jag kan möjligen förstå dylika erinringar från de svenska reservanternas meningsfränder i Norge, men jag förstår icke invändningarna, då de komma från vårt eget land, för vilket, såsom även framhålles i Kungl. Maj:ts proposition, förhållandet nu är det omvända, i det nämligen Sverige till de olika konventionsländerna har ett syn-

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.*

(Forts.)

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

nerligen betydande exportöverskott. Om jag icke missminner mig, var det svenska exportöverskottet gentemot Norge 1929 omkring 45 miljoner kronor och gentemot Belgien ett trettiotal miljoner kronor, medan handelsutbytet med de övriga länderna ställde sig ungefär jämnt om jämnt. När vi sedan finna, att de övriga länder, som skulle ansluta sig till konventionen, med undantag för Danmark ha ett ganska betydande importöverskott till samtliga konventionsländer tagna som en helhet, och när de trots detta förhållande likväl gå in för konventionen, förstår jag icke, varför icke Sverige skulle kunna göra det, då Sverige, enligt vad som nämnts den kungl. propositionen meddelar, för sin del har ett mycket betydande exportöverskott till konventionsländerna.

Det kan vara nog talat i själva sakfrågan. Jag vill endast beträffande herr Tryggers åtminstone i senare delen synnerligen intressanta anförande tillägga, att det där onekligen fanns vissa synpunkter, som vi nog litet till mans ha anledning att taga hänsyn till. Då herr Trygger talade om, att det väsentliga för att få bukt med det rådande ekonomiska kristillståndet icke är några sådana här lösa konventioner, utan det är att gå ned till botten med frågorna, att gå ned till orsakerna till det ekonomiska krisläget och söka avlägsna dem — han nämnde i det fallet en sådan sak som skadeståndet efter kriget — tror jag, att herr Trygger är på riktiga vägar och att vi ha full anledning att litet till mans utan hänsyn till partimeningar lyssna till de orden. Men då herr Trygger framhöll, att det icke är lämpligt, att man söker tävla och komma före varandra i fråga om tullarna för att få ett förmånligt utgångsläge, innan man överenskommer om en reglerad andhämtningspaus, skulle jag vilja fråga, om man inte följde denna av honom förkättrade metod även under den tid, då han fungerade som utrikesminister, nämligen när man till den internationella handelskonventionen, som nyligen föll, från Sveriges sida knöt en reservation rörande de av herr Trygger och herr Lindman vid det tillfället påtänkta ganska betydande tullförhöjningarna på spannmål. Herr Trygger själv och det parti, som han tillhör, har alltså enligt min mening anledning att se till, om icke måhända det klander, som herr Trygger riktade mot ett liknande tillvägagångssätt, till icke så ringa del träffar även dem.

Jag erkänner, att den föreliggande konventionen, om vilken herr Trygger med sin stillsamma ironi yttrade, att den är den där lilla råttan, som berget fött, är en liten obetydlig lilleputtkonvention. Jag ger honom fullkomligt rätt i, att det verkligen är så. Men jag tror, att anledningen till, att berget födde en råtta, just ligger i den anda av tullstrid, den anda av tullrustningar och den anda av ekonomisk kamp, som herr Tryggers meningsfränder i olika länders parlament och regeringar tyvärr ha kunnat göra alltför starkt gällande. Detta är orsaken till, att berget fött den lilla bedrägliga råttan och att herr Trygger nu på sitt ironiska sätt har kunnat tala om den lilla bedrägliga lilleputtkonventionen.

Men då slutet är gott, är i alla fall allting gott, och herr Trygger nådde slutligen fram till, att huru menlös konventionen än var, hade den å andra sidan en stor fördel, som låg däri, att den gav uttryck åt Sveriges och de övriga ländernas vilja till ett starkt framtida ekonomiskt samarbete. Den ekonomiska samarbetstanken är, höll jag på att säga, en socialistisk tanke — naturligtvis icke uteslutande men till stor del — och jag är synnerligen glad över, att herr Trygger i sista omgången och i sin slutspurt nådde fram till, att det icke är den ekonomiska kampen folken emellan med tullar och inmalningstvång och diverse liknande ting utan det ekonomiska samarbetet, samverkan mellan de olika länderna, som till syvende och sist skall bringa världen i litet bättre ekonomiska banor igen. Den planerade stora internationella tullfredskonventionen har fullkomligt fallit sönder på grund av den även av herr Trygger klandrade fula metoden från vissa länders sida, att man går in för

en konvention och undertecknar densamma men sedan icke har det moraliska modet att stå för sitt ord och även ratificera den. Jag måste för min del med beklagande konstatera, att det är ett ganska dåligt omen för den stora internationella avrustningskonferensen år 1932, att den ekonomiska nationalismen ute i världen i värnet om den nationella självbestämmningsrätten går till sådana överdrifter, att man inte ens vill på det ekonomiska området gå in för en sådan ringa början till ekonomiskt samförstånd, delvis med uppoffrande av sin egen självbestämmningsrätt för allas välfärd, att man vill ratificera den internationella konventionen.

Jag skulle för min del förmoda, att den föreliggande konventionen av sina upphovsmän och även av sina undertecknare i viss mån är avsedd att lämna, låt mig säga ett litet, naturligtvis mycket litet, moraliskt stöd åt ett av världens ekonomiskt främsta länder, England, då det nu kämpar sin, jag höll på att säga förtvivlade, kamp för att om möjligt bibehålla den frihandel, som det hittills har tillämpat. Jag tror, att den norske utrikesministern för sin del hade den meningen och att han givit uttryck däråt, och jag skulle vilja uttala den lilla förhoppningen, att ett bifall från Sveriges och de övriga ländernas sida åtminstone i någon mån kan bidra till detta syftsmål, som initiativtagarna och även undertecknarna i Oslo icke ha varit okunniga om.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få för min del, icke med ironi utan tvärtom med glädje, yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Örne: Herr talman! De första talarna under denna debatt syntes mig intaga en synnerligen egendomlig position. De sökte nämligen allesammans ett försvar för antagandet av denna konvention däri, att den är så lätt att komma förbi. Jag måste säga, att när jag hörde hans excellens herr utrikesministern försäkra, att det icke alls var någon risk att bifalla förslaget, ty vi kunna trots traktaten gladeligen höja tullarna hur mycket som helst, och påvisa, att det finnes många kryphål, varigenom vi kunna klara oss igenom bestämmelserna, blev jag verkligen ledsen.

Vad finns det för anledning att diskutera alla dessa saker nu? Tro herrarna, att Sverige står inför en omsvänging i den handelspolitik, som förts efter kriget och som medfört, att icke mer än en enda tull, nämligen tullen på glas, har ökats? Jag förstår mycket väl, att de herrar, som ha reserverat sig mot utskottets förslag, och en del av de talare, som nu yttrat sig, här vilja få fastslaget, att traktaten lämnar alla möjligheter till tullförhöjningar öppna. Men ha vi någon anledning att fråga efter sådana möjligheter? Enligt min mening ha vi det icke. Jag tror icke, att det finnes någon som helst stämning för, att Sverige skall överge den handelspolitik, som det hittills har följt och som har visat sig vara ytterst lyckosam för Sveriges ekonomiska utveckling.

Herr Trygger talade om, att det icke var bristande vilja utan bristande förståelse, som gjorde, att staterna icke hade ställt sig de internationella rekommendationerna till efterrättelse. Han yttrade, att när det kommer en jordbävning, blir det panik, och innan den paniken gått över och man har fast mark under fötterna, kan man icke gemensamt diskutera, vad som bör göras. Jag spørjer: Har det inträffat något i världen på det ekonomiska området, som kan jämföras med en jordbävning, under vilken man icke har råd att tänka och överlägga? De frågor, som det här gäller, komma icke över oss på det sättet, att envar måste springa åt sitt håll och försöka sticka sig undan, utan de äro föremål för diskussioner och överläggningar i månader och i år, innan det blir fråga om något resultat.

Jag kan för övrigt säga herr Trygger, att beträffande somliga länder i Europa ha nog i alla fall rekommendationerna i Genève haft en viss betydelse. Tror icke herr Trygger, att om den ekonomiska konferensen 1927 livligt hade

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.

(Forts.)

rekommenderat en höjning av tullmurarna mellan länderna, detta skulle ha lett till efterföljd i åtskilliga länder, bl. a. i Sverige? Jag tror, att konferensens uttalanden ha haft sin största betydelse däruti, att de varit ett stöd för de krafter, om gått emot den onödiga panik, som gjort sig gällande på många håll, en panik, som är framkallad av vissa politiska intressen och spänningar, men ingalunda av det ekonomiska livets egna förhållanden. Jag har försökt studera uppkomsten av det tillstånd, som för närvarande råder på det handelspolitiska området, och jag skulle för min del vilja säga, att det i stor utsträckning är politikernas feghet, oduglighet och demagogiska inställning, som kastat Europa ut i den virvel av handelspolitiskt vansinne, vari det för närvarande lever. Hur kommer en sådan historia som en tullopinion upp, t. ex. här i landet, där vi själva kunna studera saken? Jo, det är några företagsamma människor, som plötsligt finna, att de kunna vinna något för sina speciella politiska syften genom att köra fram en tullförhöjningsaktion. Genast organiseras det konkurrens om själarna från ett eller flera andra partier, och på så sätt kommer lavi- nen så småningom i gång. När sedan en stämning en gång har uppkommit och politiska partier se sin existens bunden vid att fullfölja en viss linje, är det inte så lätt att ändra ställning. Jag läste nyligen en rätt intressant sak — jag ber om ursäkt, att jag anför den här — det var i ett organ, som utges av Lantbrukssällskapet och som således är i hög grad både sakkunnigt och jordbrukarvänligt, att jordbrukarna hade låtit skrämma sig av den våldsamma pessimistiska agitation, som hade drivits, att de inte längre ge sina höns tillräckligt mycket mat. Fastän äggproduktionen för närvarande — utvecklade man i denna tidskrift — tack vare det billiga hönsfodret är fullt lönande även med de nuvarande låga priserna på ägg, ha många jordbrukare slutat upp att utfodra sina höns ordentligt, därför att de ha fått för sig, att det inte tjänar någonting till att göra det, när jordbruket i alla fall skall gå under. — Ordalagen äro inte riktigt återgivna, men detta var innehållet i artikeln.

På sådant sätt förhåller det sig oftast på detta område. Här uppträder en så lysande representant för svensk kultur som den nuvarande universitetskanslern och har ingenting annat än en djup pessimism på det handelspolitiska området att framlägga. Kan gemene man då komma till något annat resultat än att det är alldeles fruktansvärt ställt? Men vårt land har det inte så fruktansvärt ställt. Vissa delar av jordbruket ha det ytterst besvärligt för ögonblicket, och en del av industrien har det också besvärligt. Men förhållandena äro ingalunda på något sätt bättre i Amerikas förenta stater eller i Australien, där man har fört en handelspolitik, som har gått fullständigt i linje med den, som vissa grupper inom den mest extrema delen av den protektionistiska högern här ha velat föra fram.

Det finns ingen som helst anledning att antaga, att vi här i landet behöva eller böra ändra något på den handelspolitik vi hittills ha fört.

För min del skulle jag ha funnit det vara mycket önskvärt, om de, som bara söka efter möjligheter att kringgå denna konvention, hade velat ärligt framträda i samlad skara och yrka avslag på densamma på den grund, att den skulle vara bindande för Sveriges politik, åtminstone moraliskt. I sådant fall hade riksdagens majoritet säkerligen ändå kommit att godkänna den, och då hade riksdagen varit bunden att tolka konventionen på det sätt, jag helst vill tolka den, nämligen att det är ett »gentlemen's agreement» att inte höja tullarna i syfte att skada någon av de i gruppen ingående staterna.

Herr Hammarskjöld undrade, hur det skulle låta sig göra att klara upp denna sak konstitutionellt. Om vi verkligen skulle behöva efter enskild motion höja en finanstull av sådant slag, att den står på gränsen till skyddstullarna, så kan väl saken, om tvekan råder om höjningens förenlighet med traktaten, ordnas på så sätt, att bevillningsutskottet först preliminärt beslutar sig för,

huruvida utskottet vill förorda eller avstyrka förslaget. Om då en stark majoritet i utskottet skulle vilja tillstyrka förslaget, går det väl an att på vanligt sätt fråga Kungl. Maj:t om saken. Kungl. Maj:t får då göra de erforderliga anmalingarna och meddela utskottet vad våra medkontrahenter ha att säga; först därefter behöver utskottet fatta definitivt beslut.

För övrigt vill jag bara passa på tillfället att påpeka, att det överhuvud taget är nästan livsfarligt att på enskild motion vidtaga en tullförhöjning eller införa en ny tull. Det har alltid, när man gjort det, visat sig, antingen att små egoistiska vinstintressen ha legat bakom eller också att den beslutade tullen varit till skada och olägenhet. Vad tjänade t. ex. höjningen av glastullen till, vilken gemensamt försvarades av arbetsgivareföreningens och landsorganisations ledare i denna kammare och antogs mot mina och andras energiska protester? Har det blivit någon lysande tid för den svenska glasindustrien och framför allt för de svenska glasarbetarna? Jag tror inte, att någon kan våga påstå, att denna tull har varit till något som helst gagn, i varje fall för arbetarna. Här om dagen var här uppe på enskild motion ett förslag, som i hög grad hade berört Holland, nämligen förslaget att höja tullen på kondenserad mjölk till ungefär fyra gånger tullnivån i Holland. Hade verkligen den svenska industrien på detta område och det svenska jordbruket haft någon nytta av en sådan tullförhöjning? Ingalunda. Den hade kommit de fabriker, som nu finnas, att låsa fast sig vid sin tills vidare ofullkomliga teknik och den ringa skala, i vilken hanteringen bedrivs. Ifall inga nya fabriker hade kommit till stånd, hade naturligtvis de nuvarande fabrikerna tjänat en slant — det vill jag inte neka till. Men det hade säkert kommit nya fabriker till, och fabrikerna hade fått ännu mindre omsättning, och trots tullförhöjningen hade deras ekonomi blivit dålig. Så är det, om man verkligen gör sig besvär att undersöka, hur det ställer sig i detalj och inte bara följer dessa stora allmänna principiella riktlinjer, om vilka herr Trygger hade många elaka ord att säga men vilka han i själva verket i allra högsta grad för egen del följde vid sitt bedömande av denna sak. Det är nämligen så, herr Trygger, att det är *protektionisterna*, som på detta område gå efter generella och allmänna antaganden. Från vår sida vilja vi alltid borra till botten i frågan och undersöka, hur det förhåller sig i varje särskilt fall. Vi anföra praktiska ekonomiska skäl, under det att tullvännerna räkna med något slags mystisk inverkan, som ligger ovanför allt för det mänskliga förnuftet fattbart. Så ligger saken i själva verket till.

Jag är mycket ledsen, om Sverige, såsom en liten smula tycktes framgå av hans excellens' anförande, har bromsat, när det gällde att sluta denna konvention, och därigenom bidragit till, att den fick mindre omfattning och mindre betydelse än eljest skulle hava varit möjligt. Men jag måste ju å andra sidan säga, att jag är inte säker på, att de, som hava karakteriserat denna konvention som fullständigt betydelselös, skulle ha varit med om att rösta för en konvention, som varit av verklig betydelse och som haft mera djupgående verkningar. Jag skulle i varje fall starkt misstänka, att de inte hade gjort det utan i stället hänvisat till, att Sveriges självbestämmningsrätt bleve i så hög grad inskränkt genom konventionen, att ett fritt land icke kunde gå med på densamma.

Såsom konventionen nu föreligger, bör den inte dömas efter sina ordalag, utan den måste betraktas såsom ett uttalande, att de anslutna staterna gentlemannamässigt inbördes vilja samverka på det ekonomiska området, framför allt det handelspolitiska. Det är därför, herr talman, som jag skall be att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Den siste ärade talarens anförande bekräftade till fullo riktigheten av det intryck, som man får, när man först tar

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

kännedom om det föreliggande förslaget, nämligen att detta förslag, fastän det kanske inte ser så ut, dock avser att binda vår ekonomiska handlingsfrihet såsom stat. Det är visserligen klart, att denna konvention uteslutande hänför sig till tullförhöjningar. Men erfarenheten har också visat, att det finns även andra vägar än tullförhöjningens, när man vill hjälpa sitt eget lands näringar. Det är t. ex. importregleringens väg. Erfarenheten har också visat, att sambandet mellan tullfrågor och importregleringsfrågor är så starkt, att om man binder sig i fråga om det ena, för konsekvensen med sig, att man anses bunden även i fråga om det andra, fastän man inte formellt har bundit sig med avseende å detta. Det var ungefär vad den siste ärade talaren också framhöll: vi skola taga denna konvention; vi bli kanske inte direkt bundna, men vi bli moraliskt förpliktade att gå längre än konventionen säger.

Om man vill — och jag tror, att man bör vilja det — förbehålla sig fria händer, när det gäller ett lands så kritiska läge i ekonomiska ting, som för närvarande är fallet hos oss — jag lämnar övriga länder därhän — tror jag, att det är skäl att betänka sig två gånger, innan man åtminstone med den motivering, som den siste ärade talaren gav, går in för denna konvention.

När jag hörde hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, fick jag å andra sidan det intrycket, att konventionen i själva verket inte alls band oss realiter till någonting. Om en efterföljare till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena en gång kommer att dela hans mening eller inte, kan vara ovisst. Det vet ingen människa, och man kan ju tolka sådana här konventioner på varjehanda sätt. Men jag utgår ifrån att den tolkning hans excellens gav är riktig, och om den är riktig, innebär konventionen, översatt på ett mera lättfattligt språk, ingenting annat än ett avtal om en extra ömsesidig artighet mellan kontrahenterna i deras internationella umgängelse. Nu kan jag inte förstå vad det skall tjäna till att avtala om en extra inbördes artighet, därest förhållandet i och för sig är gott. Är förhållandet inte gott, kan man naturligtvis för skenets skull avtala om detta. Men om det är gott och om man realiter vill komma närmare varandra, förstår jag inte vad ett sådant här avtal om extra inbördes artighet utan reell innebörd egentligen skall tjäna till. Om denna artighet skall stadgas, betyder det, att vi skola tala om för de andra makterna vad vi ämna göra, och de skola tänka på detta och göra sina invändningar, och vi skola tänka på deras invändningar, men vi förklara i konventionen i förväg, att vi mycket väl kunna blankt strunta — om jag får lov att använda detta något mindre parlamentariska uttryck, herr talman — i deras invändningar. Mig förefaller en sådan artighet vara ganska dubiös, i synnerhet när plikt till densamma skrives in i ett avtal och på ett papper. Jag kan inte finna annat än att ett avtal av denna natur är ganska betänkligt både reellt och formellt.

Går jag sedan till utskottets motivering på denna punkt, som redan är citerad, säges det där i anslutning till departementschefens uttalande, att konventionen är ett insegel på ett samarbete, som inlets mellan de fem undertecknande staterna. Detta måste väl betyda, att den är typisk för detta samarbete, men om samarbetet skall karakteriseras genom innehållet i denna konvention, måste jag be Gud bevara vårt land från ett sådant samarbete. Ty vad är detta samarbete? Ingenting annat än fastställandet av ett formellt samarbete utan minsta reala bundenhet, vilket hans excellens redan har bekräftat. Vi äro inte på något sätt reellt bundna. Vi äro endast formellt artiga mot varandra, och det förpliktade vi oss till att vara. Men om ett kommande samarbete mellan dessa fem stater skall karakteriseras därav och om detta samarbete skall bära *det* insegel, som denna konvention säges utgöra, då tror jag, att samarbetet är mycket litet lyckligt, och jag tror inte heller, att vi ha någon fördel av det. Ett rent formellt samarbete är vad konventionen innebär — ett reellt samarbete har tydligen *icke* kunnat åstadkommas. Men vi finna i slutet av betänkandet

angivet, att ett protokoll är undertecknat, vari de fem regeringarna förklara sig hava för avsikt att fortsätta det påbörjade samarbetet på det ekonomiska området. Om fortsättningen blir början lik, tror jag inte, att vi ha stor glädje av det. Då tror jag, att det är fullt riktigt att karakterisera det, på sätt den förste ärade talaren gjorde, såsom en *fortsättning på det alltigenom misslyckade ekonomiska samarbetet inom folkförbundet*. Jag trodde eljest, att de svårigheter, som inom folkförbundet yppat sig för ett samarbete på det ekonomiska området, icke oväsentligt grundade sig just därpå, att det gäller ett så stort antal stater — att alla stater där skola vara med. Här åter har man valt ut bara en liten samling utomordentligt fina och lämpliga småstater med gemensamma intressen. Skulle man inte ens där kunna åstadkomma någonting mera än denna formella inbördes artighet? Det gör, att jag blir ändå mera betänksam mot denna konvention, som då visar, att icke ens inom en sådan trängre krets ett reellt samarbete är möjligt.

Det har här redan påpekats, att det är en stor svårighet att skilja mellan finanstullar och skyddstullar. Jag erkänner fullkomligt väl, att det finns fall, som äro alldeles klara, där man kan säga, att detta är alldeles obestriddligt en finanstull — detta åter lika obestriddligt en skyddstull. Men däremellan finns det en hel serie av sådana tullar, om vilka man inte kan säga, vilketdera de äro. Hans excellens har nu förklarat, att det alltid är staten själv, som bestämmer, huruvida en tull är en finanstull eller en skyddstull. Ja, eders excellens, därom är jag fullkomligt övertygad — i teorien. Men jag är lika övertygad om att, när man skriver in detta i en konvention, har medparten ett visst intresse av hur det tolkas, och att det kan bli en tvist mellan de två kontrahenterna torde eders excellens inte kunna förneka. Om den makt, som pålagt tullen, betraktar den som en finanstull, och den andra makten betraktar den som en skyddstull — hur skall det då gå med en sådan tvist? Det får ju bli diplomatiska förhandlingar. När det gäller en sådan här sak, som uteslutande avser artighet, torde väl tvisten inte utmynna i skiljedom. Men om det skulle bli skiljedom, få vi alltså en skiljedom i en rent inre svensk fråga.

Nu säger man också — det har sagts här bland annat av en talare på norrlandsbänken — att Kungl. Maj:t kan ju vägra att utfärda bestämmelser om en tullförhöjning, som riksdagen på eget initiativ beslutat. Naturligtvis kan Kungl. Maj:t det. Det är ingenting, som principiellt hindrar Kungl. Maj:t att göra det. Men det är med detta som med så mycket annat, som Kungl. Maj:t teoretiskt kan göra, att när denna tull går in i budgeten och innebär ett väsentligt moment i den budgetära jämvikten, har Kungl. Maj:t praktiskt taget ganska svårt att göra vad Kungl. Maj:t teoretiskt sett är mäktig att göra. Vi kunna gå ännu ett steg. Man har sagt — jag tror, att den siste ärade talaren var inne på den tankegången — att om frågor om tullförhöjningar väckas i riksdagen, skulle man under bevillningsutskottets arbete på dessa frågor kunna ge utlandet kännedom om förslagen och få in meddelanden från utlandet. Det vore väl bland det allra värsta man kan tänka sig, att utlandet skulle inblandas i den svenska riksdagens inre arbete. Hittills har hela vår politik alltid inneburit, att Kungl. Maj:t sköter förhållandena utåt, och först när denna sida av saken är klar, kommer frågan till riksdagen. Här skulle det betyda, att riksdagen satte sig i Kungl. Maj:ts ställe och underhandlade med främmande makter — må vara genom hans excellens utrikesministerns förmedling — om vad vi eventuellt skulle besluta.

Jag kan för min del, efter den redogörelse hans excellens lämnat rörande regeringens prövning av saken, inte finna, att denna prövning har varit fullständig eller uttömmande. Under sådana förhållanden, herr talman, och då ett avslag från riksdagens sida enligt min mening icke kan betyda, att riksdagen underkänner vikten och betydelsen av ett verkligt och reellt samarbete mellan Sverige

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

och de makter, som undertecknat denna konvention i speciella fall, utan en generell bundenhet, som sakligt ej kan åstadkommas, utan tvärtom innebär ett understrykande av önskvärdheten av att detta samarbete blir reellt och inte så urvattnat, tunt och formellt, som konventionen anger, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Hammar skjöld, Hjalmar: Herr talman! Det var med en icke obetydlig förvåning, som jag hörde herr Vennerström — om jag uppfattade honom rätt — förorda, att Kungl. Maj:t skulle sätta sig över och vägra utföra riksdagens beslut i bevillningsfrågor. Att en dylik åsikt uttalades från sådant håll, var för mig i hög grad överraskande, och jag vågar verkligen inte bygga något omdöme om konventionen på detta uttalande.

Däremot överraskade det mig inte alls, när bevillningsutskottets ärade ordförande såsom ett argument för konventionens godkännande anförde, att den ju kan sägas upp. Detta uttalande hälsade jag med ett glatt igenkännandets leende. Det har jag hört så många gånger, när det varit fråga om dubiösa konventioner: »Vad gör det? Vi kunna ju säga upp den, så komma vi ifrån alltihop.» Men erfarenheten har visat, att uppsägningarna sedermera varit ganska sällsynta.

Herr Örne hade blivit mycket ledsen över att av hans excellens utrikesministern och av andra talare hade framhållits, att konventionen inte vore så farlig, emedan man lätt kunde så att säga kringgå densamma; man bleve inte så hårt bunden av den. Jag undrar emellertid, om konventionens vänner äro synnerligen mycket mera trakterade av herr Örnes uttalande, vilket gick ut på att vi gärna kunna taga konventionen, därför att den förbinder oss till ingenting, emedan vi under inga förhållanden komma att besluta någon tullförhöjning. Vi komma således att få en del intressanta brev från Luxemburg o. s. v., men vi behöva aldrig själva skriva något brev.

Emellertid var det närmast i anledning av hans excellens utrikesministerns anförande, som jag begärde ordet. Till mitt beklagande får jag säga, att jag knappast på någon av de punkter, där han polemiserade mot mig, har funnit mig övertygad av hans argumentation. Med min obetydliga parlamentariska erfarenhet förefaller det mig åtminstone ovisst, att endast finanstullar kunna komma att föreslås från riksdagens sida och inte även skyddstullar, och det förefaller mig även — också det på grund av samma obetydliga parlamentariska erfarenhet — underligt att höra, att spekulation, som gör en tull verkninglös, inte kan förekomma vid skyddstullar utan endast vid finanstullar — alltså kan förekomma endast då kännedom i förtid har kommit ut om en finanstull och inte om en skyddstull. Antaga vi någonting så förskräckligt som en ökad skyddstull, låt oss säga på spannmål: om det då ligger inne ett stort lager t. ex. i frihamn och detta vippas ut, kommer det väl att ha samma verkan att göra den beslutade åtgärden verkningslös för lång framtid.

Hans excellens utrikesministern kunde inte, såvitt jag förstod honom rätt, bestrida, att det är rent spegelfäktori, när vi utfästa oss till att, sedan riksdagen redan fattat ett beslut om en förhöjd tull, ägna en omsorgsfull prövning åt de invändningar, som framställas från främmande makt. Det är rent spegelfäktori, ty resultatet av den omsorgsfulla prövningen kan ju i alla händelser inte bli mer än ett, nämligen att tullen träder i kraft, såvida inte Kungl. Maj:t efter herr Vennerströms anvisning sätter sig över riksdagens beslut. Att Kungl. Maj:t såsom resultatet av sitt övervägande till en kommande riksdag lägger fram ett förslag om upphävande av tullförhöjningen, går ju inte alls in i konventionens text, ty det talas först om det noggranna övervägandet, och därefter sägs det ungefärligen så, att om detta leder till det resultatet, att man inte kan gå utlänningarna till mötes, utfärdas beslutet i alla fall.

Herr Örne gav nu en anvisning om hur det skulle gå till. Bevillningsutskottet skulle fatta ett preliminärt beslut och därom skulle de utländska makterna notificeras. Om denna utväg har herr Reuterskiöld redan yttrat sig, och jag skall endast tillägga, att i alla händelser ha vi här ett bevis för hur djupt denna konvention kan komma att ingripa i riksdagens eget arbetssätt.

Hur man än ställer sig i övrigt, så kan det, eftersom även tiden för ikraftträdandet kan vara föremål för riksdagens beslut, vara omöjligt att tillfredsställa konventionens fordringar, ifall riksdagen tagit sig för att bestämma en tid för ikraftträdandet, som inte medger iakttagande av underrättelsefristen och avvaktan på svar. Detta är således ännu ett bevis på hur denna konvention ingriper i riksdagens arbetssätt.

Hans excellens utrikesministern omtalade i anledning av att jag berört det belgiska förbehållet, att Sverige har gjort ett liknande förbehåll. Då får jag verkligen återigen uttrycka min förvåning över att detta faktum inte har kommit till något uttryck i propositionen. Jag trodde verkligen, att hans excellens utrikesministern var så besjälad av Genève's anda, av principen om öppna traktater, till vilka man kommer på det mest öppna sätt, att han inte skulle underlåta att tala om för riksdagen en sak, som kan väsentligt inverka på konventionens betydelse för Sverige.

Ytterligare vill jag betona vad som inte har på något sätt blivit vederlagt, att olika bestämmelser i konventionen, särskilt om finanstullar, kunna komma att ge anledning till slitningar med medkontraherenterna i stället för ökat samförstånd. Det framgick emellertid av herr utrikesministerns anförande och till god del också av andra anföranden, att här är det inte så mycket fråga om realiteter, utan det är fråga om en vacker gest, en gest av politisk betydelse. Om man ville vara elak — men det vill jag inte — skulle man kunna säga, att det påminner om den mera uppriktiga än egentligen uppbyggliga anvisningen för skrivande av läkarerecept: ut tamen aliquid fecisse videamur — för att det i alla fall skall se ut, som om vi gjort någonting.

När nu mina erinringar, som jag gjort förut, icke blivit vederlagda, vare sig av hans excellens herr utrikesministern eller av andra talare, föranledes jag att ge kraft åt dessa erinringar genom att förena mig i det nyss framställda avslagsyrkandet. Det är möjligt, att detta avslagsyrkande icke går igenom nu — det må till och med vara sannolikt — men det kan i alla händelser göra gott för framtiden, så att man kommer att betänka sig mer än en gång, innan man sätter riksdagen i sådant tvångsläge, som riksdagen i viss mån är försatt i genom framläggandet av denna konvention.

Herr Lindhagen: Herr talman! Det är klart, att denna konvention liksom alla språng ut mörkret äro vanskliga. Försök att överskrida landgränserna i syfte att i stället för nationella välden skapa ett världssamhälle måste i begynnelsen leda till åtskilliga betänkligheter och förvecklingar.

Jag har begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på denna frågas inverkan på den s. k. nedrustningskonferensen i Genève år 1932. Det har talats i pressen och annorledes mycket om, att misslyckandet av konventionen för ett första ingripande mot de ekonomiska mellanfolkliga krigen kastat en skugga på den blivande nedrustningskonferensen. Därigenom betecknas resultatet av densamma såsom ännu mera ovisst, än det i och för sig självt redan nu måste vara.

Jag älskar, herr talman, denna skugga, som härigenom fallit på denna nedrustningskonferens. Det är endast skuggorna, som mana till eftertanke, men knappast solskenet och allra minst det officiella solskenet, som bara lyser och säger: det är bra som det är, och härefter skola ni rätta eder.

Den officiella världen har här för första gången fått en förnimmelse, varför

*Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.

(Forts.)

dessa nedrustningskonferenser, som folkförbundet försökt bringa å bane, ha blivit sterila, fullkomligt sterila. Den stundande konferensen hotar att bli desamma, om man icke med andra ord också besinnar orsakerna till rustningarna.

Herr Trygger yttrade nyss, att då här kräves att komma till rätta med de stora internationella missförhållandena, så betyder det undersökning av de djupgående problemen, som han uttryckte sig. Jag kan inte säga annat, än att jag blev mycket överraskad över, att ett sådant uttalande av en ledande personlighet förekommit i denna kammare. Men det sades nu; det är en gång sagt och kan aldrig tagas tillbaka. Så förhåller det sig, herr talman, och misslyckandet av anloppet i det ekonomiska kriget visar också, att folkförbundet får bekväma sig till att inte bara tala om, att nu skola vi minska rustningarna något. Förbundet är ju redan på det klara med, att den allmänna, omedelbara och fullständiga avrustningen kan inte ens upptagas till diskussion, men den allmänna och omedelbara nedrustningen, d. v. s. minskningen i rustningarna, befinner sig lika mycket på det ovissas område som det förra, större problemet.

Ja, så slutade Trygger också i konsekvens med sin stolta ingress, som jag skall skriva in i min almanacka, med, att vad det gäller här är samverkan för verkligt gagnande uppgifter. Just på det sättet förhåller det sig, herr Trygger. Jag är fullkomligt ense med Trygger.

Nu har här i år ett tillfälligt utskott, som skulle behandla en utrikespolitisk fråga, redan sagt, att nedrustningskonventionens program är icke vare sig lämpligt eller riktigt att överskrida, utan man skall nöja sig med det i all dess sterilitet, som är ingenting annat än den allra blankaste officiella solskenssterilitet. Mitt yrkande att konferensen även borde bibringras förnimmelser av rustningarnas orsaker avstyrktes av ett enhälligt utskott och följaktligen även av kammaren.

Men nu har här kommit fram, att bland de orsaker, som ligga bakom rustningarna, är bland annat det mellanfolkliga ekonomiska kriget. När man anar, att ett ingrepp mot detta är nödvändigt, men detta ingrepp alldeles misslyckats, då kommer äntligen en mäktig befriande slagskugga över folkförbundets sterila »nedrustningssträvanden».

Det är emellertid icke bara det ekonomiska kriget utan många andra olösta problem, som upprulla sig såsom medverkande orsaker till militärväsendet. Det tillfälliga utskottet i år och första kammaren med utskottet har som sagt förmenat, att de frågorna intressera oss inte nu. Men nu kommer i alla fall livet självt i form av misslyckandet i ingripandet mot det ekonomiska kriget och river sönder förlåten — Trygger vitsordade, att det beror på, att man inte går till djupet med problemen, och detta kommer nu som en börjande befrielse över världen.

Till sist må erinras, att jag tillätit mig att i detta ämne framställa en interpellation i denna kammare till utrikesministern. Vi få se, om han i nåder behagar besvara den. Han är ju en hygglig människa, och därför kommer han förmodligen att besvara den. Då få vi samtala mera om den saken.

Det är ju givet, att här kastar man sig delvis ut i mörkret, om man skall hålla sig till de konstitutionella spörsmål, som Hammarskjöld och även Reuterskiöld hållit sina sköldar över. Man får dock finna sig i att kasta sig ut i mörkret, när man ser ett litet ljus långt borta, som i alla fall är den enda räddningen och som man försöker nå. Det reder sig nog då också med vägarna till sist.

Därför är denna proposition för mig icke en liten råtta, som fötts av det stora berget. Det vore ju inte något ont i det i och för sig, ty vad föda vi här i de parlamentariska församlingarna i Europa annat än små råttor ur de stora bergen av missförhållanden? Vi kunna intet annat.

Men jag menar, att just i detta fall kan man med skäl lyssna till ett tre tusen

är gammalt ord från orienten: »Betrakta det lilla som stort!» Det är ett av de visaste statskonstord, som äro sagda: »Betrakta det lilla som stort!» Och då nu sålunda denna lilla sammanslutning mellan dessa stater också hindrar de stora staterna från att i Genève glömma bort sitt sterila program för konferensen 1932 därigenom att vi hålla vaket minnet av det stora misslyckandet i den stora frågan om det ekonomiska kriget, bör detta väcka eftertanke. Denna proposition betyder även för oss en genombrytning av den dimbildning, som är lägrad över folkförbundets nedrustningsaktioner. Ur den synpunkten röstar jag för bifall till propositionen.

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

Herr Sandler: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att göra ett par reflexioner angående värdet av denna konvention.

Då man hör debatten i denna fråga och hör allehanda betänkligheter utvecklas, kan man ju förstå, hur det kommer sig, att på en större arena, än den svenska riksdagen erbjuder, resultaten på den ekonomiska politikens område bli så minimala. Här föreligger nu en konvention, vars syfte är påtagligt. Det gäller att taga ett första inledande steg för ett samarbete mellan fem små stater, vilkas samfällda intresse går i den riktningen att åstadkomma en nyorientering av den ekonomiska politiken i Europa. Sveriges intresse av denna nyorientering är ju självfallet. Kunnat meningarna på allvar vara delade i den punkten?

Nåväl, då man nu i ett fall, där intresset för vårt lands vidkommande är så pass klart, får höra dessa betänkligheter framföras, utmynnande till och med, som jag hörde till min förvåning av herr Reuterskiölds anförande, i ett avslagsyrkande på en motivering, vars invecklade tankebyggnad jag kanske inte riktigt kunde följa men där det föreföll mig, att kärnpunkten var, att denna konvention bör förkastas, därför att den är urvattnad, därför att den inte tillräckligt kraftigt alltså markerar inledningen till en ny ekonomisk politik, ja, då man hör alla dessa betänkligheter, kan man ju gott begripa, hur det kommer sig, att där mycket större intressen komma med i spelet, det blir sådana resultat, som herr Trygger kunde med sin bistra ironi känneteckna i sitt första anförande. Herr Trygger klagade ju för oss med mycken omsorg och utomordentlig skicklighet, att här har berget fött en liten rått. Den var visserligen så menlös och oskadlig, den här råttan, så att herr Trygger nändes inte slå ihjäl den på fläcken, utan den fick ju bli vid liv. Det vore oartigt emot herr Trygger att vilja draga en parallell emellan herr Tryggers argumentering och det resultat, som framgick ur den argumenteringen. Det vore för övrigt inte bara oartigt, utan det vore inte rätt, ty, mina herrar, till sist vart det inte någon rått i herr Tryggers hand. Herr Tryggers hjärta och även hans hand blevo åtskilliga grader varmare i slutet av anförandet, och för mina ögon åtminstone förvandlades råttan, som utrikesministern släppt lös här i kammaren, till en rätt vacker fågel, visserligen mycket, mycket liten ännu så länge men dock en fågel, en förhoppningarnas fågel, som även herr Trygger önskade god lycka på sin flykt vidare.

Ja, det är den där fågeln, som intresserar mig, och om jag röstar för den här konventionen, så är det verkligen inte på sådana grunder som flera talare här tillkännagivit. Jag röstar, mina herrar, inte för denna konvention därför, att den kan sägas upp. Jag röstar inte för den därför, att den innehåller de och de förbehållen eller därför, att man möjligen kan sno sig ifrån en eller annan bestämmelse i densamma. Jag röstar för den därför, att jag tar den på allvar, och i det hänseendet får jag säga, att jag har bra mycket större sympati för herr Hammarskjölds nu senast framställda avslagsyrkande, ty bakom det ligger en allvarligare uppfattning av vad en konvention vill säga än bakom de uppfattningar, som här peka på att *det* förbehållet ha vi och *det* förbehållet ha vi och

Ang.
godkännande
av en kon-
vention om
ekonomiskt
närmande.
(Forts.)

Det förbehållet ha vi, så att vi skola nog sno oss ifrån det hela, ifall det skulle bli fråga om någon tillämpning av konventionens bestämmelser. Det är, mina herrar, inte i den andan, man bör antaga en konvention, och jag menar, att det värde, en konvention har, ligger i mycket hög grad i den anda, i vilken den antages och i vilken man menar, att den skall tillämpas i alla dessa fem olika länder. Den är i och för sig icke betydelsefull till sin räckvidd. Det, som omedelbart utsäges här, kan var och en säga är obetydande. Vad den kommer att betyda i realiteten, det är icke utskrivet i de ord, som stå att läsa i konventionen, och det kommer att bero på den anda, i vilken denna konvention i framtiden blir tillämpad. För min del önskar jag ha uttalat vid detta tillfälle, innan första kammaren, som jag hoppas, bifaller bevillningsutskottets hemställan, att med denna konvention önskar man ifrån svensk sida att mena allvar.

Jag yrkar, herr talman, bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Häri instämde herr *förste vice talmannen*, herrar *Möller, Löfgren, Hagman, Lindley, Thulin, Wahlmark, Carl Svensson, Bärg, Albert Bergström, Oscar Olsson, Olof Carlsson, Larsén, Johan Nilsson* i Malmö, *Sjödahl, Sigfrid Hansson* och *Björnsson*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Sandén, Carl Eriksson* och *Granath*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågakarande betänkandet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Reuterskiöld* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang.
åtgärder till
beteskulturens
främjande.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder till beteskulturens främjande.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i proposition nr 5 därom gjorda framställning hade utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte för

beteskulturens främjande medelst anordnande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen enligt statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 30 januari 1931 tillstyrkt, av två kultiveringsförsök å betesmark i Norrland och två kontrollgårdar i mellersta Sverige för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

*Ang.
åtgärder till
beteskulturens
främjande.
(Forts.)*

Reservation hade avgivits av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl E. Eriksson*, *Dalberg*, *Sköld* och *Uddenberg*, som på av lantbruksstyrelsen i underdånig skrivelse den 27 november 1930 anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Dalberg: Herr talman! Då jag jämte några andra har anfört reservation vid detta utlåtande, ber jag att få säga några ord.

Reservanterna ha den uppfattningen, att då förslaget är avstyrkt av så auktoritativa myndigheter som lantbruksstyrelsen och statskontoret, kan det icke vara någon fördel för riksdagen att antaga förslaget nu. Riksdagen har ju erfarenheter, att om man antar ett förslag, som är omoget, kan det hända, att resultatet blir nästan misslyckat — jag behöver blott hänvisa till fallet Gisselås. Frågan är ju ganska obetydlig, men när det är så klen med utredningen som här är fallet, anser jag, att riksdagen bör avslå förslaget, och därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Det torde väl kanske inte behövas några stora utläggningar om denna fråga. Då det är av mycket stor vikt att främja det ändamål, som här avses, nämligen beteskulturen, som i våra dagar är av så ofantlig betydelse för jordbruket, är frågan värd allt beaktande.

Jag ber därför att utan vidare motivering få hemställa om bifall till jordbruksutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till höjande av det mindre jordbruket och befrämjande av gödselvärdens ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av det s. k. Köpingskomplexet i Västmanlands län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.*

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion, I: 64, om utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden m. m.

Med föranledande av en av herr *Larsson, Johan*, inom första kammaren väckt motion, nr 64, hade utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, att första kammaren för sin del måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för åvägabringande av en fullständig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden ävensom reglering av det vattendrag, som passerade Lövsta bruk.

Reservation hade anförts av herr *Hjalmarsson*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att kammaren måtte besluta att lämna förevarande motion utan bifall.

Herr Hjalmarsson: Herr talman! Jag har inom utskottet icke kunnat följa det förslag, som utskottet framställt, utan jag har reserverat mig med hemställan om att kammaren måtte lämna förevarande motion utan bifall. Till stöd för denna min uppfattning kan jag främst åberopa så auktoritativa myndigheter som lantbruksstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilka båda avstyrkt den förevarande motionen.

Vad går nu denna motion ut på? Jo, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära, att Kungl. Maj:t skulle igångsätta en fullständig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden. Jag finner det rätt anmärkningsvärt, att icke sakägarna själva ha tagit något initiativ i denna sak utan att man fört fram den på enskild väg här i riksdagen. Lantbruksstyrelsen framhåller också i sin till utskottet ingivna skrivelse, att regleringsföretag av här ifrågavarande art icke kunna bringas till utförande, med mindre bestämmelser därom meddelats vid företagen syneförrättning, ävensom att sådan förrättning kan bringas till stånd allenast på ansökan av sakägare i företaget. Efter det att motionen skrevs, ha visserligen tjugusex jordägare ingivit en petition till Konungens befallningshavande, men man saknar ju fullständigt kännedom om, hur de övriga sakägarna ställa sig. Det kan ju hända, att det är tjugusex andra och kanske ännu flera, som äro motståndare till detta företag. Jag anser, att utredning om en eventuell reglering av Fyrisån icke bör ske på annat sätt eller under andra former än som få gälla för andra liknande företag. Riksdagen besvärar Kungl. Maj:t med icke så få skrivelser än i det ena ärendet, än i det andra, och jag tycker det finns ingen som helst anledning för riksdagen att i onödan besvära Kungl. Maj:t. Att låta ett sådant ärende som detta passera riksdagen till Kungl. Maj:t, innebär ju, i varje fall indirekt, att därest Kungl. Maj:t skulle anse det påkallat att komma till riksdagen och begära anslag, kan riksdagen inte gärna ställa sig avvisande, då riksdagen i så fall själv bundit sig genom skrivelsen. Och det gäller ju inte heller småsummor. De sakkunniga visa på att denna utredning skulle gå på 13 kronor per hektar, och då arealen uppgår till 11,600 hektar, skulle detta innebära, att bara utredningskostnaderna skulle uppgå till ungefär 150,000 kronor. Då därtill kommer, att själva regleringsarbetena, som sedan skulle bli en följd av denna

utredning, skulle komma att gå till ungefär 2 miljoner kronor, ställer man sig ju ändå något tveksam, huruvida det är någon anledning att skriva till Kungl. Maj:t i denna sak. Varför inte låta detta ärende gå den väg, som alla andra ärenden anses böra gå?

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

Jag ber särskilt, herr talman, att få fästa uppmärksamheten vid att utskottet går ju rätt så kraftigt emot väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Utskottet förutsätter, att man inte kan upptaga detta arbete i vissa etapper, utan man begär, att ärendet skall upptagas i hela sin vidd. Huruvida utskottsmajoriteten har större möjligheter att bedöma den saken än väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skall jag för min del be att få draga i tvivelsmål. Styrelsen säger nämligen, att då det torde kunna gå för sig att uppdelade de i motionen omnämnda reglerings- och torrlägningsarbetena i ett antal mindre företag, vilka kunna komma till stånd med statsbidrag i vanlig ordning, synas tillräckliga skäl i detta fall ej föreligga för ett ingripande från riksdagens sida, och avstyrker väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för den skull bifall till motionärens förslag. Jag finner, att ett så pass positivt uttalande från en myndighet som denna måste man i varje fall beakta.

Sedan anför motionären i sin motivering också ett par ord, som jag skall be att få beröra. Han säger, att under tider som dessa med stor och befarad än större arbetslöshet är det en angelägenhet av statligt intresse, att större arbetsföretag komma i gång. Ja, jag skulle vilja erinra om ett beslut, som föregående års riksdag fattat, då den beviljade ett anslag på 60,000 kronor för utredning angående reglering av Olandsån. Denna lär ligga i grannskapet av det område, om vilket det nu är fråga. Här ställde riksdagen således 60,000 kronor till förfogande för denna utredning. Denna undersökning har ännu icke igångsatts. Och varför? Jo, enligt uppgift från länsstyrelsen ingick i riksdagens villkor i fjol, att vederbörande sakägare skulle själva ombesörja hantlangningsarbetet. Det har man inte gjort av en eller annan anledning, och detta gör, att de 60,000 kronor, som äro beviljade, stå fortfarande orörda. Jag menar, att då man kommer och säger, att man vill igångsätta arbeten, för att man skall hjälpa de arbetslösa, så vore det ju skäl i, i varje fall, att man såg till att arbetena komma i gång för de anslag, som redan äro beviljade.

Det finns ju också andra regleringsföretag, där staten ju har nedsatt åtskilliga hundratusentals kronor, som jag tror man kan säga äro till föga gagn för dem, som man avsett att hjälpa. Allt som allt, herr talman, anser jag, att riksdagen borde tänka sig mer än en gång för, innan man slår in på denna väg, att man skall via riksdagen gå till Kungl. Maj:t. Det talas ju ofta om den arbetsbörda, som riksdagen har sig pålagd, och jag finner, att även ur den synpunkten icke finns någon anledning att bifalla framställningen.

Det är till sist också en sak, som jag inte kan underlåta att något vidröra. Kan det anses vara en klok politik att i dessa tider, då man gör allt för att hjälpa jordbruket, man skall lägga ned 2 miljoner i ett regleringsföretag för att skaffa fram närmare 11.600 hektar odlad mark, för att, då man får denna mark odlad, ägarna kanske sedan måste komma och begära statens hjälp för att kunna klara sig?

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till min inom utskottet afgivna reservation.

Herr Granström: Herr talman! Jag vill visst inte på något sätt bestrida den ärade reservantens rätt att intaga den ståndpunkt han gjort, men jag måste säga, att de av honom anförda skälen inte kunnat övertyga utskottets

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

flertal. De måste nämligen anses vara rätt svaga, om man ställer dem i jämförelse med den stora betydelsen av det företag, som motionären äsyftar att så småningom få genomfört.

Den föregående ärade talaren åberopade auktoriteter, som han ansåg vara så pass betydelsefulla, att redan deras utsaga vore fullkomligt avgörande. Emot dessa auktoriteter skall jag be att få ställa tvenne andra. Av dessa kan visserligen den ena kanske inte betraktas såsom lika stor auktoritet som av reservanten åberopade auktoriteter, jag menar lantbruksingenjören i länet, men han måste sägas ha en synnerligen noggrann kännedom om dessa förhållanden och har redan mycket tidigare bestämt uttalat sig för ett företag i den riktning, som motionären nu avser att förbereda. Lantbruksingenjören har i synnerligen starka och vägande ordalag framhållit den stora betydelse för trakten av en reglering av de vattendrag, varom här är fråga, och därvid påpekat, att företaget skulle i betydande grad gagna jordbruket på flera sätt, som jag nu inte skall gå närmare in på då det är framhållet i utskottets utlåtande. Den andra auktoriteten, som bestämt och kraftigt framhållit företagets betydelse, är länsstyrelsen, vilken under en följd av år haft anledning att följa frågan. Länsstyrelsen måste ju också tillerkännas en verklig sakkännedom i frågan. Då nu denna myndighet också ställt sig på den ståndpunkten, att den anser företaget önskvärt, möjligt och gagneligt, måste, synes mig, denna dess mening tillerkännas minst lika stort vitsord som de myndigheters, som den föregående ärade talaren åberopade.

Den föregående talaren vände sig också emot den rent formella behandlingen av ärendet. Jag kan inte se annat, än att det måste vara en motionärs fulla rätt, att om det, när det gäller hans landsända, föreligger en fråga av det allmänna intresse, att den anses böra påkalla statsmakternas åtgöranden, i riksdagen framföra frågan. Att här också från vederbörande jordägares sida förefinnes ett intresse, som motiverar dessa åtgöranden, är bevisat just genom den petition, som här omnämnts, och genom de framställningar, som upprepade gånger gjorts till länsstyrelsen, och jag kan ju också meddela, att detta intresse även tagit sig uttryck i personliga besök från deras sida, som saken närmast rör.

Efter vad jag nu anfört skall jag ganska kort framhålla de motiv, som tala för att riksdagen här skulle åtminstone i någon mån ge frågan en stöt framåt. Inom utskottet har man varit övertygad om att denna fråga har en mycket stor betydelse såväl ur nationalekonomisk som också ur social synpunkt. Såsom jag redan påpekat, är det icke heller någon ny fråga. Redan i början av 1890-talet berördes denna fråga av dåvarande majoren i väg- och vattenbyggnadskåren Nerman, och han framhöll i ett utlåtande just några synpunkter, som bestämt tala emot väg- och vattenbyggnadsstyrelsens antagande, att frågan skulle kunna lösas i skilda etapper. Han påpekade, att genom en reglering av vissa mindre områden svårigheter skulle uppstå för närliggande områden, vilka svårigheter till och med skulle kunna föranleda rättstvister av den natur, att företaget inte skulle medföra någon hjälp för dem, som berördes av detsamma, utan tvärtom kanske mycket stora olägenheter. Senare inträffade omständigheter hava betyrt detta, och i utskottsutlåtandet anföres ett sådant förhållande. Enda möjligheten att reglera vattendraget synes sålunda vara att utarbeta en plan för det hela, även om själva arbetet sedermera utfördes i etapper och den ekonomiska organisationen också kanske måste ske i flera skilda avdelningar. Det lider intet tvivel om att Fyrisån genom sina översvämningar bereder allvarliga olägenheter för de jordbrukare, vilkas ägor ligga i närheten av än inom det område, varom här är fråga. Det synes mig vara mycket bekymmersamt för en jordbrukare att, sedan han med mycket stora ansträngningar och mycket arbete ställt in ordning sin jord för att få en skörd,

resultatet av hans ansträngningar skulle omintetgöras av förhållanden, som han inte är mäktig att råda över.

Men det är också en annan sak, som för mig varit ett avgörande skäl, och det är den omständigheten, att om en torrläggning skulle kunna åstadkommas, skulle härigenom stora områden utvinnas till odlingsbar mark i omedelbart grannskap av de bruksningsdelar, som förut finnas, vilket då skulle komma att medföra, att dessa bruksningsdelar skulle kunna uppdelas och flera av jordägarnas söner på det sättet få sin utkomst av den jord, där de vuxit upp. Det synes mig vara till nytta i mer än ett avseende: det binder befolkningen vid jorden, fäster allt flera vid brukandet av den egna torvan och bidrar också i någon mån till att minska tillströmningen till industricentra. Det finns här också andra sociala synpunkter. Särskilt den skogstrakt, som skulle bli föremål för den avsedda torrläggningen, skulle kunna bereda goda arbetstillfällen för befolkningen i närheten, och det skulle säkerligen för de jordägare, som beröras av denna skogsmarks torrläggning, vara till mycket stort ekonomiskt stöd, om de kunde erhålla ett bättre utbyte av skogen. Att det blivande skogsarbetet kunde i någon mån minska arbetslösheten likasom också själva utförandet av företaget skulle verka i samma riktning är otvivelaktigt.

Vad nu beträffar möjligheten för dessa jordägare att genom egna sammanslutningar åstadkomma de förberedande undersökningarna, torde denna möjlighet få anses vara nästan utesluten. Det är mycket svårt att organisera jordägarna till någonting, som sannolikt skulle medföra minst 25—30 tusen kronors utgift för deras vidkommande. Om en fullständig plan föreligger och man sedan kan bygga på denna, är det däremot tydligt, att det ställer sig vida lättare att organisera dem till att utföra företaget.

Vi ha visst inte i utskottet ansett oss böra göra oss till några domare över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uttalande utan endast påpekat de svårigheter, som erfarenheten faktiskt visat vara för handen, och från dessa synpunkter ha vi tillåtit oss betvivla, att den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anvisade vägen är den riktiga för att nå fram till målet.

Slutligen vill jag framhålla, att om första kammaren nu, såsom jag hoppas, skulle vilja bifalla utskottets hemställan, avser detta icke något direkt ställningstagande i år, utan det måste leda till en anhållan hos Kungl. Maj:t att göra frågan till föremål för utredning och att vid nästa riksdag framlägga ett förslag i ärendet av precis samma art, som under åren 1929 och 1930 varit föremål för riksdagens prövning och beslut.

Man har frågat, varför man inte utfört de företag, som redan äro beslutade. Ja, vad företaget rörande Olandsån vidkommer, har det visat sig omöjligt att ens åstadkomma den ekonomiska sammanslutning jordägarna emellan, som skulle bära kostnaderna för förundersökningen. Utskottet har därför i sitt utlåtande antytt, att det ju är en sak, som blir föremål för Kungl. Maj:ts prövning, huruvida inte dessa undersökningskostnader också skulle kunna av statsverket förskottas och i så fall sedermera i vanlig ordning utdebiteras på jordägarna, ifall den ekonomiska sammanslutningen kommer till stånd.

Då jag tror, att nu ifrågavarande företag är av mycket stor betydelse för inte allenast denna landsända, som det berör, utan också för landet i dess helhet, och då det vidare är ett företag, som långt ifrån kommer att lägga någon större börda på jordbruket utan tvärtom avser att i viss mån hjälpa jordbrukarna i dessa trakter, ber jag till sist, herr talman, att från dessa utgångspunkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson, Johan: Herr talman, mina herrar! Såsom motionär ber jag att få tacka utskottet för dess behandling av detta problem och ber att till alla delar få understryka, vad utskottet anfört i sin motivering.

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

Anledningen till att jag vänt mig till riksdagen i denna fråga har varit den, att jag velat medverka till att skapa nya arbetstillfällen för de många arbetslösa, som i stor myckenhet finnas på landsbygden i synnerhet i denna landsända, och ävenså att bereda ett ökat stöd åt ortens jordbruk vilket är i stort behov härav. Då det gäller arbetslösheten kan jag nämna, att det i denna ort finnes ett flertal nedlagda vallonbruk, Tobo, Strömsberg och Ullfors m. fl. Ävenså har driften vid de bekanta Dannemoragruvorna i det närmaste blivit inställd. Därjämte har genom den fortgående rationaliseringen av lantbruket en stor minskning av arbetstillfällena kommit till stånd. Det är sålunda mycket ont om arbetstillfällen för den jordbruksarbetande befolkningen. Jag anser det därför vara ett intresse av första ordningen för staten att medverka till nya arbetstillfällen för landsbygdens folk. Då det gäller skapandet av arbetstillfällen, har jag tänkt mig, att torrlägnings- och odlingsföretag äro härför särskilt lämpade, då de i fortsättningen framskapa nya arbetstillfällen.

Vi ha i en så centralt belägen ort som Uppland mycket stora sumpmarksområden med huvudsakligen mycket god jord, vilka böra torrläggas och komma till användning snarast möjligt. Områdena ligga dels vid Fyrisån och dess tillflöden och dels vid Lövstaån. De äro väl belägna med goda landsvägs- och järnvägsförbindelser. Det är rätt stora områden, varom här är fråga. Enligt lantbruksingenjörens beräkning utgöra de omkring 12,000 hektar. Men, såsom han själv säger, äro dessa beräkningar hållna i underkant, varför vi kunna antaga, att områdena äro betydligt större. De värden, som genom en torrläggning kunde komma att skapas, äro sålunda mycket stora. Om vi tänka oss en värdeökning av 300 kronor per hektar, så blir det för hela området cirka 3¹/₂ miljoner kronor. Men inte nog härmed. Vid fortsatt skötsel och brukande av områdena efter deras torrläggning kommer årligen att krävas många arbetare. Om vi antaga att det åtgår en man för skötseln av en 8 å 10 hektar åkerjord, kommer för skötseln av åkerjorden att erfordras cirka 8 å 900 man årligen. Läggas härtill det arbete, som kräves för skötseln av skogsmarken, torde det bliva sysselsättning för cirka 1,000 man om året med en arbetsförtjänst av i det närmaste ett par miljoner kronor pr år. Det är sålunda ganska stora värden, som årligen skulle kunna framskapas.

Den utredning, som måste föregå ett torrlägningsföretag innan det får utföras och som skall ske med syneförrättning enligt vattenlagen, därest bidrag ur nyodlingsfonden skall kunna erhållas, är en mycket dyrbar affär för markägarna. Ehuru det i denna trakt förefinnes ett stort intresse bland markägarna för detta torrlägningsföretag, har det strandat på svårigheten att anskaffa pengar för utredningen. Man har icke kunnat uppnå enighet om medlemsanskaffande. Markägarna äro också många. De uppgå till flera hundra personer och äro spridda utefter vattendraget på flera mil. Det torde således vara uteslutet, att de själva kunna åstadkomma medel till en utredning, utan den får nog åstadkommas genom tillskott av statsmedel i form av förskott från odlingslånefonden.

Jag kan till sist icke underlåta att omnämna, att t. f. landshövding Hamilton i Uppsala län under år 1915 lät verkställa en beräkning av den skada, som nämnda år förorsakats av översvämningar från Fyrisån, och skadan visade sig då uppgå till 166,000 kronor. Denna skada hade, såvitt jag är riktigt underlättad, uppstått på redan odlad jord, belägen vid detta vattendrag.

Då jag anser, att det är ett allmänt och statligt intresse av första ordningen, att någonting omedelbart göres för detta torrlägningsföretag, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindblad: Såvitt jag kunnat förstå reservanten, har han inte vänt sig mot själva projektet utan fastmera däremot, att kammaren skulle på grund

av en enskild motion frammana en utgift av inemot ett par miljoner kronor. Det är visserligen sant, att i denna kammare har under den senaste tiden åtskilligt hänt, som kan uppmuntra enskilda motionärer att framkomma med rätt så stora krav. Men jag tror, att man för framtiden bör vara försiktig och inte så där hux flux bifalla en väckt motion, i synnerhet när den medför så stora konsekvenser i ekonomiskt avseende som denna.

Den närmast föregående talaren vände sig mot reservanten som om denne skulle ha velat förmena enskilda motionärer rätt att framkomma med motioner, som gå ut på att tillgodose intressen just inom deras hembygd. Men det var väl ändå inte reservantens mening att vilja förhindra, att sådana motioner väckas. Han ville väl blott förhindra, att riksdagen *bifölle* dem på det sätt, varom här är fråga.

Det är alldeles uppenbart, att t. ex. en lantbruksingenjör och även en länsstyrelse på den plats, där ett torrlägningsföretag skall äga rum, kunna vara intresserade av torrläggningen. Men i detta fall ha de myndigheter, som stå över och hava att se saken på ett annat sätt och inte inrikta sig på lokala förhållanden på samma sätt som länsstyrelsen och lantbruksingenjören, ju i alla fall avstyrkt saken så pass tydligt, att kammaren borde vara försiktig med att desavouera dem i detta avseende.

För min del förstår jag mycket väl, att här skulle kunna utvinnas en hel del jord; men jag undrar, om det är så behövt med en ökad jordareal, att vi i detta nu ovillkorligen måste skriva till Kungl. Maj:t för att sätta igång med denna utökning. Jag tror, att det inte är så nödvändigt, utan att vi gott kunna bida tiden och låta Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter utreda denna fråga på samma sätt, som vi alltid vilja, att frågorna skola utredas, innan riksdagen går att fatta sitt beslut.

Jag kan sålunda inte finna annat, än att reservanten anlagt den ur riksdagens synpunkt rätta synen på denna fråga, och ber sålunda för min del att få ansluta mig till reservationen och yrka bifall till densamma.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman! Då jag under en lång följd av år haft min verksamhet i Uppsala län, må det tillåtas mig att yttra några ord i föreliggande fråga.

Denna fråga har i mycket hög grad och under mycket lång tid tilldragit sig uppmärksamhet i Uppsala län, något som i sin mån är ett bevis för dess behjärtansvärda beskaffenhet. Flera generationer av landshövdingar hava försökt lösa den. Såsom nyss sades, har även den tillförordnade landshövdingen Hamilton under sina tre år som landshövding gjort ett försök till dess lösning. Jag för min del har under min långa tjänstetid gjort två försök att lösa frågan. Det sista försöket gick liksom det föregående ut på att i första hand skaffa pengar till den förundersökning, som givetvis är nödvändig, innan man kan igångsätta det verkliga torrlägningsföretaget. Jag höll då möten och skickade ut listor för påteckning och fick en ganska anseelig summa tecknad, men en summa, som dock inte på långt när gick upp till det belopp, som var nödvändigt för undersökningen. Jag är livligt övertygad om att varje annat försök, i dessa tider i synnerhet, som kan göras för att på enskild väg få tillsammans det nödiga beloppet för en undersökning, på förhand är dömt att strandas.

Frågan har, som sagt, varit av den vikt och ansetts så behjärtansvärd, att den trängt sig fram ideligen, ideligen under de senaste 60 à 70 åren; den har varit uppe åtminstone fem eller sex gånger. Frågans vikt har här berörts av andra talare. Jag vill ytterligare bara påpeka, att det icke allenast är fråga om att skaffa ny odlingsbar mark, utan också om att förebygga skadan av förhärjande översvämningar. Det sades nyss, att vi här i landet icke skola

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

vara angelägna om att skaffa ny odlingsbar mark. Det är ju en synnerligen pessimistisk uppfattning, att vi hellre skola inskränka våra produktionsmöjligheter än öka dem. Men jag skulle gent emot den ärade talaren vilja erinra därom, att samma lantbruksingenjör, som nu förordat detta förslags genomförande, för några år sedan hade att avge ett utlåtande på en remiss i frågan om beredande av möjlighet till kolonisation och bildande av egna hem. Han förklarade då, att vad Uppsala län angick vore möjligheterna i följd av den gamla odlingen ganska små, såvida man icke toge i anspråk just översvämningsområdena omkring åarna. Det är sålunda icke några kapitalistiska jordbrukarintressen, som här äro i fråga, utan ett vida allmännare jordbruks- och samhällsintresse.

Den siste ärade talaren uttalade också den uppfattningen, att riksdagen icke bör binda sig för en utgift av 2 miljoner kronor. Men de två miljonerna äro ju kostnaderna för företagens utförande, och det har mig veterligen aldrig varit tal om annat än att denna kostnad skulle bestridas i vanlig ordning av delägarna med de sedvanliga bidrag, som kunna erhållas från det allmännas sida. Nu är det endast fråga om att göra den planmässiga undersökning, som är nödvändig, för att man skall kunna sätta igång med den apparat, som erfordras. Och som kommer att leda till, att delägarna med eller mot sin vilja få deltaga. Det belopp, som erfordras för undersökningen, har under tidernas lopp stegrats och är nu, efter vad det uppges, av ansenlig storlek.

Jag vill säga, att i riksdagens skrivelse kommer, såvitt jag kan läsa, icke att givas någonting på hand beträffande kostnaderna för företagens utförande.

Vad man begär är, att Kungl. Maj:t skall verkställa »utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden. ävensom reglering av det vattendrag, som passerar Lövsta bruk». Det gäller således en undersökning om företagens ekonomiska bärighet — å ena sidan i första hand naturligtvis jordvinsten, och å andra sidan kostnaderna.

En dylik undersökning, så omfattande som den bör vara, är orten ur stånd att med egna medel åvägabringa. Hushållningssällskapet's medel äro begränsade, alltför begränsade, för att det skulle kunna inlåta sig på en sådan sak. och att genom frivilliga bidrag få ihop det erforderliga beloppet har, som sagts, försökts under tider, som i detta hänseende varit gynnsammare än de nuvarande, men misslyckats.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björnsson: Herr talman! Vi ha under de senare åren i riksdagen gång efter annan haft att behandla frågor om statsunderstöd för att skydda intressenter i misslyckade torrlägningsföretag från ekonomisk ruin. Jag har frågat ett par av mina grannar i kammaren, som principiellt äro välvilligt stämda mot företag sådana som detta, i syfte att utvidga jordbruksjorden, om de kunde nämna ett enda exempel på ett större torrlägningsföretag under senare tider, som visat sig för intressenterna ekonomiskt fördelaktigt. I stället för besked om lyckade torrlägningsföretag fick jag emellertid uppgift om misslyckade, vilka jag icke förut kände.

Jag kan här erinra om förhållandena på Gotland, där man med rätt stora låneunderstöd försökt torrlägga ett stort myrområde med det utomordentligt nedslående resultatet, att båtnaden av torrläggningen är så ringa, att värdet av ägolorterna stundom inte visat sig räcka för att täcka kostnaderna för en exekutiv försäljning.

Det är naturligtvis mycket möjligt, att det torrlägningsföretag, som nu är föremål för behandling, är av ett helt annat värde än de vi under de senaste åren fått erfarenhet av. Och oaktat jag i stort sett delar den uppfattning, åt vilken herr Lindblad gav uttryck, kan jag inte göra det i det avseendet, att

jag inte skulle önska att det beredes möjlighet i vårt land till tillgång på mera jord för jordbruk. Men det förefaller mig i alla händelser, som om den närmast gångna tidens erfarenheter borde göra, att man måste ställa sig skeptisk emot företag av denna beskaffenhet.

Ang.
reglering av
Egriån m. m.
(Forts.)

Nu är det visserligen sant, att om kammaren bifaller utskottets förslag, så binder man sig icke direkt för den här omtalade mycket stora statsutgiften på 2 miljoner kronor, utan man binder sig naturligtvis till en början endast för den kostnad, som åtgår för den begärda utredningen. Men det är väl ändå tämligen klart, att om nu första kammaren bifaller detta förslag, och andra kammaren sedan fattar liknande beslut, så har riksdagen därmed sagt ett A, som med visshet kommer att följas av ett B.

När herr Hammarskjöld visade, att det varit omöjligt att bland de närmaste intressenterna uppbringa ens det i förhållande till totalkostnaderna skäligen anspråkslösa belopp, som behövs för att få till stånd en grundlig förundersökning, är detta för mig intet bevis för att saken är brådskande. Det bidrar naturligtvis tvärtom att öka mina tvivel på att företaget är lönande, detta trots att det också ligger ganska nära till hands att tro, att de jordbrukare, som skulle vinna båtnad av torrläggningen, blivit mycket försiktiga på grund av vad de hört beträffande andra torrläggningsföretag, där den ena jordbrukaren efter den andra har fått gå från gård och grund för att kunna betala de kostnader, som varit förenade med arbetet.

Det förefaller mig därför, såsom herr Lindblad sade, vara mycket oförsiktigt av första kammaren att på en enskild motionärs framställning besluta en skrivelse av det innehåll, som här är föreslaget. Den rätta vägen är väl, att de, som äro intresserade, vare sig ekonomiskt eller av andra skäl, försöka att få Kungl. Maj:t att underkasta frågan en så noggrann förberedande undersökning, att Kungl. Maj:t kan komma underfund med sakens stora värde, och att vi sedan i riksdagen få ett förslag, som man kan följa med en helt annan känsla av säkerhet, än man vågar göra beträffande det nu föreliggande.

Jag instämmer sålunda, herr talman, i herr Lindblads yrkande om avslag.

Herr **Forssell**: Herr talman! Jag förutsätter, att den här föreslagna vattenregleringen i och för sig är ett i hög grad lofvärdt företag, men jag kan det oaktat icke annat än betvivla, att det skall vara nödvändigt att gå fram efter de linjer, som utskottet vill. Däremot förefaller det, som om motionärens sätt att taga på saken skulle vara fullt genomförbart.

Jag vill såsom fackman något granska vad utskottet här påstår. Utskottet säger, att »erfarenheten visar, att de fördelar, som härvid ernås för ett område» — d. v. s. för ett regleringsföretag av vanligt slag, som skulle omfatta en del av området och icke det hela — »oftast motvägas av svårigheter för andra nedomliggande områden». Vidare säger utskottet, att »flera typiska exempel skulle också kunna anföras härpå, och från ett mindre företag i denna trakt ha de, som utav den utförda regleringen haft fördel, blivit nödsakade att till nedom liggande jordägare, vilka lidit men, utgiva betydande skadeersättningar».

Vad utskottet här säger är egentligen en kritik av likartat slag som den herr Björnsson nyss framfört över det sätt, varpå dylika regleringsföretag ofta skötts. Den omständigheten, att de nedanför boende ha lidit oväntade skador och till följd därav kommit med skadeståndsanspråk, visar endast, att vederbörande, som haft hand om regleringsföretagen, icke varit fackmän i tillräcklig grad för att kunna beräkna företaget i alla dess delar. Men det är inte mera konstigt att på förhand beräkna, vilka skador som eventuellt kunna träffa nedanför liggande delar, än att beräkna den nytta, som kan vinnas för de di-

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

rekt berörda delarna. Just denna reflexion av utskottet bör således föranleda, att man med allra största försiktighet går fram med sådana här företag.

Rent tekniskt sett finns det ingenting, som hindrar ett genomförande i olika etapper av en reglering sådan som den nu ifrågasatta. Detta var utskottets ärade ordförande också inne på, då han sade, att arbetet är avsett att genomföras i etapper. Ja, men därmed följer också, att här påtalade omständigheter måste beaktas för *varje etapp*, som genomföres. Om man tar en etapp för sig och utför den som ett avslutat företag eller man utför den med tanke på att sedan bygga vidare, måste man i alla fall för varje gång tänka på alla dessa omständigheter. Det finns således sakligt sett ingenting, som hindrar att direkt följa den linje, som upptagits i reservationen, och låta företaget ske i etapper och börja med de delar, där den ekonomiska båtnaden överhuvud taget är så stor som möjligt.

Det var vidare en särskild punkt i herr Hammarskjölds anförande, som jag skulle vilja taga upp till skärskådande. Han sade, att det var särskilt de förhärjande översvämningarna vid stora vattenflöden, som borde förebyggas. Nu är det emellertid så, att även om en reglering göres, kommer med nödvändighet en viss vattennivå att bli den normala, och så nära den vattennivån som möjligt komma odlarna att tränga ned med sina odlingar. Men de stora vattenflödena komma alltid, och man kan aldrig göra sina kanaler och avloppsarrangemanger sådana, att de äro avpassade för att hålla nere även de stora vattenflödena i närheten av den normala nivån. Hur man än sköter ett sådant regleringsföretag, kommer det alltid att vara så, att vid de stora vattenflödena får man också mycket stora och besvärande översvämningar. De komma igen under alla omständigheter. En reglering betyder endast, att det blir andra områden, d. v. s. de, som sist dränerats, som nästa gång komma att bli lidande av vattenflödena. Det är därför vinsten icke kommer att bli så stor som man tänkt sig.

Med de varnande exempel för ögonen, som föreligga från alla håll beträffande resultatet av företag av denna art, både tekniskt och ekonomiskt, finns det all anledning att upptaga alla sådana här frågor med stor försiktighet, och att i varje fall icke taga upp saken, förrän de enskilda intressenterna skymta så stor vinst av företaget, att de vilja vara med om detsamma. När de ställt sig så avvisande, som omvitnats ha skett i detta fall, kan jag inte finna annat än att man får lov att se saken an, varför jag för min del, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag begärde ordet för att replikera herr Hammarskjöld.

Jag har inte påstått, att vi icke skulle vidtaga åtgärder för att öka vår produktion, som herr Hammarskjöld sade, och jag tror också, att min vän herr Björnsson var av samma uppfattning. Jag har endast sagt, att för närvarande föreligger intet sådant trängande behov av ökade jordområden, att vi på den grunden behöva besluta i enlighet med utskottets hemställan.

Det framgick av herr Hammarskjölds yttrande en sak, som jag tycker kamraren bör taga fasta på. Man har inte ens kunnat enas så pass, att tillräckliga bidrag kunnat flyta in till en nödvändig förundersökning, men samtidigt förklarar herr Hammarskjöld, att sedan undersökningen bara är gjord, skulle naturligtvis jordägarna ombesörja sin del, av vad som fordras för själva arbetets utförande.

Jag undrar, mina herrar, om inte vi, som suttit i riksdagen en längre tid, ha en viss erfarenhet av vad det vill säga, när man förespeglar någonting dylikt. Kan man inte få den enighet till stånd, som är nödvändig för att åvägbringa en förundersökning, tror man då verkligen, att man skall kunna sedan

få fram de medel, som äro nödvändiga för arbetets utförande, när det går lös på sådana belopp som det här är fråga om? Det är min övertygelse att när den tiden kommer, då den egentliga torrläggningen skall igångsättas, komma vi också att få behandla motioner med anhållan om hjälp. Och riksdagen skulle då anse sig i viss mån förpliktad, emedan den själv tagit initiativet till utredningen. Kanske den rent av i stort sett tvingades bevilja hela det belopp, som är nödvändigt för arbetets utförande.

För övrigt måste jag i detta sammanhang uttala en viss undran över, att denna motion gått till ett tillfälligt utskott, då den väl närmast berör jordbruksutskottets intresseområde. Och om den remitterats till detta utskott, där man har vissa principer att tillämpa vid behandlingen av motioner, av detta slag tror jag knappast, att utlåtandet kommit att gå i den riktning som nu skett i det tillfälliga utskottet.

Herr Roos: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i diskussionen om detta ärende, men herr Björnsson kom med en uppgift, som föranleder mig att säga några ord.

Herr Björnsson hade frågat sina grannar, om någon av dem kände till något större dikningsföretag, som lämnat vinst eller varit till förmån för odlarna. Hans grannar hade icke kunnat uppge något sådant. Jag skall då stå till tjänst och lämna herr Björnsson uppgift på sådana företag. Han nämnde särskilt ett företag på Gotland, som i vissa avseenden gått illa, d. v. s. han åsyftade väl utdikningen av Mästermyr. Men det finns så oändligt många andra dikningsföretag på Gotland — jag kan icke uppge någon exakt siffra, som jag nu har till hands, men nog är det ett 40-tal, kanske ett 50-tal olika myrar, som blivit utdikade. Om somliga av dem gäller det, t. ex. om den mycket stora Martebo myr, att de icke lämnade något gott resultat i början, men de lämna dock nu ytterst vackra skördar. Andra däremot, som Roma myr och Storemyr, lämnade så gott som omedelbart ett synnerligen gott resultat. I det stora hela kan man om myrutdikningen på Gotland påstå, att den hjälpt jordbruket kanske mer än någonting annat. Det korn, som vi kunnat skörda på myrarna, har givit ett starkt uppsving åt boskapsaveln, och genom att boskapen kunnat få kornet från myrarna har man kunnat odla andra sädeslag och betor på fastmarksåkrarna. Det anses på Gotland vara en ren välsignelse för ön, att de stora myrutdikningarna ägt rum.

Jag är för litet inne i den här föreliggande frågan för att kunna framställa något yrkande, men så mycket vill jag säga, att om det skulle råda liknande förhållanden i Uppsala län som på Gotland, skulle det vara ett synnerligen gott företag att verkställa den här ifrågasatta utdikningen.

Herr Rosén: Herr talman! Att utdikningar och torrläggningsföretag i större eller mindre omfattning äro av oerhörd nytta, därom råder åtminstone uppe i Norrland inte mer än en mening. Såsom representant för övre Norrland borde jag givetvis stödja det nu föreliggande utskottsförslaget med hänsyn till de betydande fördelar, som ett bifall till ett förslag sådant som detta otvivelaktigt öppnar för Norrland. Men med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för staten är jag absolut förhindrad att stödja föreliggande förslag. Jag har under mina riksdagsår inte vågat mig på att väcka något förslag i denna riktning, ehuru det nog funnits och fortfarande finns fall, där ett statsingripande varit mycket, mycket mera påkallat än vad som framgår av förevarande handlingar.

Länsstyrelsen i Uppsala skriver i sitt utlåtande, att det torde »böra omnämnas, att det av 1930 års riksdag beviljade anslaget å 60,000 kronor för

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

utredning angående reglering av Olandsån icke hittills kunnat tagas i anspråk». Och varför? Jo, därför att riksdagen vid anslaget fäst det villkoret, att jordägarna själva skulle svara för hantlangningskostnaderna! Jag måste erkänna, att jag sällan läst någon uppgift från en myndighet, som i så hög grad förvånat mig som denna. Staten ställer till förfogande en icke föraktlig summa för att hjälpa jordbrukarna att förbättra sin egen jord, men de vilja inte ens bekosta den hantlangning, som behövs för att undersöka hur man skall åstadkomma denna förbättring. Var skall man kunna leta upp någon motsvarighet? För min del skulle jag anse det vara mycket olämpligt att lära bort den konsten till norrlänningarna, och inte minst av den anledningen är jag, herr talman, förhindrad att gå med på utskottets förslag.

Herr **Hammarskjöld, Hjalmar**: Herr talman! Det kan ju inte vara vidare angenämt för mig att här opponera mot en sådan sakkunnig som herr Forssell. Jag föredrar därför att åberopa honom. Vad han säger om faran för översvämningar av nedanför liggande områden om man torrlägger de ovanför liggande delarna, talar enligt mitt förmenande för nödvändigheten av att göra företaget i ett sammanhang, så att i de nedanför liggande områdena rännan fördjupas och breddas och överhuvud taget beredes för att mottaga tillflöden från de ovanför liggande områdena.

Däremot kunde jag icke följa herr Forssell i hans pessimism, då han uttalade, att hur man än ställer sig, får man alltid översvämningar. Det är nämligen ett argument, som uppenbarligen bevisar för mycket, ty det bevisar ju, att allt vad flodregleringar och sjöregleringar heter är av ondo; det blir om möjligt bara värre översvämningar än förut.

Under debatten har åberopats, att inom orten icke kunnat samlas bidrag tillräckligt stora för att täcka undersökningskostnaderna. Ja, naturligtvis, ty om det hade samlats tillräckliga bidrag i orten, hade icke något statsingripande nu behövts. Skulle statens ingripande avvisas i alla de fall, då det vore tänkbart, men icke förverkligat, att enskilda skulle kunna ingripa i statens ställe, då skulle staten få en synnerligen lätt uppgift.

Nu är det ju alldeles givet, att när det gäller att genom listor och dylikt få ihop pengar från ett mycket stort antal delägare, är det mycket mänskligt, om den ene så att säga kryper bakom den andre, och tänker: »Här kunna andra, som ha bättre råd, betala och inte jag», även om han i själva verket skulle ha lust att göra det. Dessutom är det den kapitala skillnaden i fråga om företagets utförande, att när denna undersökning inte är gjord, föreligger ej någon definitiv visshet om företagets ekonomiska bärighet. Sedan en tillräcklig förundersökning har gjorts, känner man däremot både kostnaden och vinstmarginalen och hela båtnaden och kan således med öppna ögon och full visshet bestämma sina bidrag.

För övrigt är det säkerligen inte obekant, att om det är en eller annan, som inte vill vara med, finns det tvångsmedel, då det är fråga om själva för rättningen.

Jag kan således inte finna det anförda skälet vara bärande i den riktningen utan tvärtom är det bärande, att man under så ogynnsamma förhållanden för insamlande av bidrag dock har kunnat på kringsända listor få ihop ett mycket ansevärt belopp, ehuru inte hälften så stort som det lantbruksingenjören betecknat som behöfligt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Friherre **Lagerfelt**: Då jag varit med i utskottet och behandlat detta ärende, vill jag säga några ord.

Vore det här fråga om ett mindre eller ett vanligt vattenavledningsföretag, skulle jag givetvis ha instämt med reservanten i att det inte är någon statsangelägenhet. Nu är det dock här varken fråga om ett mindre eller ett vanligt vattenavledningsföretag. Jag lämnar åsido Lövstaån och fäster mig vid Fyrisån. Dess dalgång är 6 eller 8 mil lång. Fyrisåns källor ligga mycket obetydligt över Mälarens yta, dit vattnet avrinner. Det gör, att fallet i hela Fyrisån är synnerligen obetydligt. Skulle man tänka sig, att detta regleringsarbete företogs i etapper eller inte planerades på en gång, skulle kanske en del av dess utförande på vissa platser omöjliggöras därutav, att vattnet på grund av det ringa fallet inte kunde rinna ner till Mälaren. Därför förvånar det mig inte alls, att det är svårt att få alla intressenterna eniga om att bestrida undersökningskostnaderna, och jag förstår mycket väl motionären, som här väckt frågan om att riksdagen ville gå emellan och anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredningen. På så sätt får ju riksdagen anslå pengar till denna utredning.

Den nytta, som företaget medför, skall jag inte tala vidare om, då jag kan instämma i vad som har sagts förut av dem, som talade för detsamma. Det, som för mig emellertid var avgörande, när jag i utskottet bestämde mig för att rösta för motionen, var, att jag anser denna angelägenhet vara en statsangelägenhet ur den synpunkten sett, att Uppland ligger på en breddgrad, där jordbruket är gott och bör vara gott. Jordmånen på den trakt, som det är fråga om, är god, men jordbruket är tungt beroende på klimatiska förhållanden. De svåra vattenavledningsförhållandena göra, att Uppland är ett frostlänt land. Kan nu frostläntheten minskas, och det kan den givetvis genom förbättrad vattenavledning, anser jag det vara en sådan given förbättring för hela denna mäktiga ort, att inte Sveriges riksdag bör säga nej till att lämna hjälp till en utredning i frågan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hjalmarsson: För att ingen tveksamhet skall råda i fråga om min reservation vill jag säga, att jag har riktat mig mera mot det rent formella än mot det reella i den här saken. Om det hade legat så till, att sakägarna hade gått till Kungl. Maj:t och begärt att få bidrag till denna utredning, och ansökningen hade avslagits av Kungl. Maj:t, kunde jag ha förstått, om en enskild riksdagsman därefter hade tagit upp ärendet och dragit det inför kammaren. Jag kan emellertid inte förstå, att då man har en vattenlag, som anger gången av det hela, man inte i detta fall kan följa, vad denna lag säger, utan skall gå förbi Kungl. Maj:t och direkt till riksdagen.

Jag anser, att det inte finns någon anledning alls för kammaren att här binda sig. Visserligen säger man nu från utskottsmajoritetens sida, att här gäller det inga ekonomiska saker. Men det är alldeles givet, att om riksdagen nu begär, att Kungl. Maj:t skall utreda denna sak, och Kungl. Maj:t sedan kommer och säger, att det kostar 150,000 kronor, så får väl ändå riksdagen vara beredd att bifalla en sådan framställning.

Då herr Hammarskjöld nu sade, att man sysselsatt sig med detta ärende i 60 eller 70 år, tycker jag i varje fall, att man skulle kunna kräva så mycket av sakägarna, att de i varje fall formellt kunde ha gjort en framställning om anslag. Det finns ju anslag disponibelt för sådant ändamål, och därför vet jag inte, vad det skulle vara för anledning att gå tillväga på det nu av utskottet föreslagna sättet. Vad blir följden, om allt skall passera riksdagen? Jo, då tror jag, att man inte skulle kunna avkorta riksdagens arbete på det sätt, som man har tänkt sig.

Dessutom vill jag säga, att jag anser, att särskilt fallet med Olandsån är synnerligen betecknande för hur det kan komma att bli i den här frågan. Riks-

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

dagen beviljade därför i fjol 60,000 kronor, men sakägarna ha själva inte gjort så mycket, att de ens kunnat garantera hantlangningsarbetet. Med tanke på detta anser jag, att man bör vara mycket försiktig i den här frågan.

Jag vill naturligtvis inte, att mitt anförande skall fattas så, att jag skulle på något sätt vilja förmena motionären rätten att avlämna någon motion, men jag anser i varje fall, att man ändå inte kan bortse just från de rent formella skälen, som man måste taga hänsyn till.

Herr **Henriksson**: Då jag varit med om utskottets beslut, ber jag att med några korta ord få ange, varför jag biträtt detsamma.

Jag har funnit av de handlingar, som kommit till utskottet, att detta är ett av de bästa vattensänkningsföretag, som jag har sett ifrågasatt, sedan jag kommit till denna kammare. Detta inte blott därför, att man vinner en utomordentligt god jord på 11,600 hektar, utan också därför, att Fyrisån inte har så många vattenfall. I allmänhet är det ju så vid sjösänkingsföretag, att i de berörda vattendragen finnas många vattenfall, och det har ju i regel varit dessa, som förstört hela affären. Enligt uppgift finnas här endast tre små vattenfall. Det ena har inte utnyttjats på flera år, och det ställes i utsikt, att man kan få inlösa fallet för en ren bagatell. De andra två fallen lära enligt uppgift tillhöra Uppsala universitet, och de små kvarnverk dessa driva, äro inte av någon stor betydelse. Jag finner därutav, att frågan om vattenfallen skall kunna lösas utan några som helst processer och således inte behöva medföra någon fördyring av företaget.

När reservanten har sagt, att företagets genomförande kommer att medföra den oerhörda kostnaden av 2 miljoner kronor, vill jag påpeka, att den summan kommer ju i så fall inte att utgå förrän efter utredningen, och dessa pengar skola sakägarna själva betala, vilket ju också tidigare har anmärkts. Om jag nu till dessa 2 miljoner kronor, som skulle behövas för företagets genomförande, lägger de 150,000 kronor, som det ju här är fråga om för en undersökning av detta stora område, kommer jag ändå inte upp till mer än knappa 200 kronor per hektar utvunnen jord. Enligt min åsikt finner jag, att man kan inte göra en bättre affär i detta land än att få jordområden till sådana priser.

Om reservanten hade kunnat påvisa, att det nu inte är sådana tider, att vi böra öka vår produktion, skulle säkert flera av denna kammares ledamöter följt honom. Det är ju alldeles riktigt, att det verkligen är dåligt ställt för jordbruket för närvarande. Jag har emellertid inte den uppfattningen, att det kommer att förbli så i alla tider, utan jag tror tvärtom, att om en del år kommer kanske både Sveriges lantbruk och dess produkter att bli lika efteröskta, som de varit en gång tidigare.

Denna reglering av Fyrisån kunna vi inte göra färdig i en handvändning. Det kommer att taga många år, innan man kan använda dessa 11,600 hektar, som det är fråga om att utvinna, och jag tror, att om vi nu gå in för utskottets förslag, kunna vi bli färdiga med hela detta regleringsföretag till den dag, då Sverige verkligen kan behöva denna ökade jord.

Herr **Rosén** har nu sagt, att norrlänningarna skulle komma efter med krav på liknande bidrag. Ja, herr **Rosén**, jag är alltid vänligt stämd mot er norrlänningar, mot de sjösänkningar och utdikningar av mossar och allt annat sådant, som ha förekommit i Norrland, men jag får säga, att det är den skillnaden, att här har man ett vackert jordbruksområde i ett för jordbruk någorlunda gynnsamt klimat. Jag anser det vara mycket värdefullare, att man här kastar ned pengar än långt upp i Norrland med dess kalla klimat. Därtill kommer, att det är ju en ofantlig skillnad i kostnaderna med tanke på det stora område, som man vinner här, mot vad i regel brukar vara fallet

uppe i Norrland, men den gång, herr Rosén kommer med ett väl grundat förslag om anslag till ett liknande företag, som han åtminstone själv tror skall kunna bära sig, skall jag visst inte ställa mig som motståndare.

Ang.
reglering av
Fyrissan m. m.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Larsson, Johan August*.

Herr **Larsén**: Reservanten har begagnat sig av den metoden, att han yrkar avslag på i stort sett rent formella skäl. Den, som hört, vad han har yttrat, tror jag emellertid inte kan anse, att de formella skäl, som han anført, äro av något nämnvärt värde. Givetvis har det under debatten också anförts vissa reella skäl mot det föreliggande förslaget.

Ett sådant skäl är det, att det föreligger inte något trängande behov av jord. Nej, det föreligger naturligtvis inte något trängande behov av jord, ty nog kan man få vad man behöver till sitt uppehälle genom att importera. Något trängande behov föreligger således inte. Jag vill i detta sammanhang emellertid fästa uppmärksamheten vid att det ligger en viss sanning i talet om jordhunger och att vi för några år sedan just för att i någon mån avhjälpa arbetslösheten gingo in för att om möjligt verkställa kolonisering här och var i vårt land. Detta gjorde vi för att kunna hålla kvar landsbygdens befolkning på landet, så att den inte skulle tränga sig in i städerna, där arbetslösheten är särdeles stor. Det finns väl inte något bättre sätt att kolonisera än att just kolonisera i sådana trakter, där det finns ett förhållandevis gott klimat och god jord, och där kostnaderna för jordutvinningen äro jämförelsevis ringa. Att det finns en faktisk jordbrist i vårt land och en längtan efter jord kan inte förnekas, men det är ju så, att denna längtan efter jord märks mest i de trakter, som redan äro uppodlade och där således behovet i allmänhet inte kan tillgodoses. Här är emellertid nu fråga om ett företag, som skulle i en för övrigt uppodlad trakt kunna bringa fram en mängd god odlingsjord, som skulle kunna ge arbete åt många armar.

Nu har nog också den tanken framskymtat, att då vårt jordbruk nu befinner sig i ett sådant nödläge, är det rent av orimligt att göra något ytterligare för att utvidga detta jordbruk. Om man hade tänkt så i forna tider, tror jag, att vårt land i det stora hela nu hade varit en vildmark, ty svåra förhållanden för jordbruksnäringen ha ju i stort sett alltid varit rådande med undantag av vissa kortare tidsrymder.

Nu har det ytterligare starkt betonats, att jordägarna själva borde bekosta den ifrågavarande undersökningen. Det tror jag också var den allmänna uppfattningen inom utskottet, ty här är det ju inte fråga om, att staten skall betala undersökningen. Staten skall endast ställa medel till förfogande för undersökningen, och sedan skall staten gottgöra sig detta utlägg i samband med utlämnande av avdiknings- och odlingsanslag.

Det var en talare, som förklarade, att nog kunde det väl samlas in medel till företaget i orten. Om man då lägger märke till vad en annan talare yttrade, att sådana här avdikningsföretag i regel ha givit mycket dåliga erfarenheter med avseende på det ekonomiska resultatet, må man inte förvåna sig över att det råder en viss tveksamhet, när det gäller för den enskilde att skjuta till pengar för en sådan undersökning.

Här föreligger emellertid en fråga, som enligt min mening inte allenast är en Ortsfråga utan i visst avseende även är en fråga, som berör hela vårt land. Jag vill nämligen fästa uppmärksamheten på att en sådan här avdikning alltid kommer att öva ett visst gynnsamt inflytande på klimatet. En klimatförbättring i Uppland torde vara av synnerligen stor betydelse med hänsyn till det jordbruk, som redan nu finns. Om staten skulle betala ut en viss

Ang.
reglering av
Fyriskan m. m.
(Forts.)

summa för dessa arbeten — det blir väl ändå till sist så att staten kommer att göra det i någon mån — tillgodoses därmed även ett riksintresse. Det blir ju inte blott och bart till fördel för de ifrågavarande jordägarna utan också till indirekt fördel för en stor landsdel.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rosén: Jag är naturligtvis mycket tacksam mot herr Henriksson för det frikostiga erbjudande, som han gjorde, men jag kan dock inte underlåta att säga några ord i anledning av hans anförande.

Man kan inte, sade han, använda pengar på bättre sätt än att just torrlägga den nu ifrågavarande jorden. Ja, men det ser ut, som om jordägarna inte hade den uppfattningen, ty länsstyrelsen säger ju, att det är små utsikter att kunna få jordägarna att själva bekosta den hantlangning, som behövs för utredningen om åstadkommande av detta betydligt ökade värde på deras egen jord. Då detta är förhållandet, tycker jag, att meningarna äro något delade mellan jordägarna å ena sidan och utskottet och herr Henriksson å den andra.

Nu skulle det också kunna sägas, att om det är en sådan stor fördel att lägga ner pengar på torrläggning av den ifrågavarande jorden, kan det knappast finnas någon större anledning att premiera dessa jordägare med att även betala deras hantlangningskostnader, då andra jordägare uppe i »det kalla klimatet» i Norrland själva få betala sina hantlangningskostnader. Det borde sålunda, herr Henriksson, tvärtom vara så, att staten borde betala hantlangningskostnaderna, när det är fråga om den sämre jorden. Emellertid är det nog, om man ser det ur statens synpunkt, bättre att, som herr Heriksson sade, »kasta ner» pengar på jordförbättringar i »det kalla klimatet», ty det förhåller sig i alla fall så, att de, som bruka jorden uppe i Norrland, inte bett staten om någon hjälp för att hålla jordbruket uppe vare sig i form av tullar eller subvention. Läger man därtill, att norrlänningarnas odlade jord är avsevärt mycket högre taxerad än vad den är i många andra trakter av landet, så bör även herr Henriksson förstå, att det är fördelaktigare för staten att hjälpa norrlänningarna och inte jordbrukarna här nere.

Herr Granström: Jag skall inte i onödan förlänga debatten. Jag skall bara be att få ge några korta repliker.

Det förefaller mig, som om den förda diskussionen i själva verket har varit en principdebatt om huruvida man skall understödja sådana här torrlägningsföretag eller inte, och jag rår inte för att jag då också tycker, att denna principdebatt borde ha förts i fjol, då en kunglig proposition framlades just om en undersökning av Olandsföretaget.

Vad ett bifall till motionen innebär, är ju helt enkelt detta, att man nu skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga den här saken under överbägande och, därest det finns skäl därtill, till nästa års riksdag framlägga förslag om en likartad utredning och med det anslagsäskande, som då skulle vara behöfligt för denna undersöknings utförande. Längre sträcker sig inte motionen.

Det kan visserligen sägas, och det är fog därför, att det syftet kunde lika väl ha uppnåtts genom att sakägarna, som skedde i fråga om Olandsföretaget, hade vänt sig till Kungl. Maj:t direkt. Men när nu en motion föreligger, ha vi genom utskottet inte kunnat frigöra oss från den tanken, att ett direkt avvisande av denna motion möjligen av Kungl. Maj:t skulle ha kunnat så uppfattas, att man var principiellt emot några vidare åtgärder i den här saken. Det är från denna synpunkt sett, som vi ha gått in för denna tillstyrkan, att Kungl. Maj:t skulle vidtaga åtgärder för en utredning, vilket, översatt på annat språk, betyder, att Kungl. Maj:t skulle gå in till nästa års riksdag med unge-

får samma framställning ifråga om denna angelägenhet som den, vilken gjordes i följ och som då, såvitt jag vet, utan ett ords debatt bifölls av kammaren.

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

Jag skulle också vilja gentemot herr Forssell säga, ehuru hans anförande redan förut delvis bemötts, att ständiga översvämningar kunna nog förekommas bland annat genom en sådan åtgärd som invallning, d. v. s. vallar på ömse sidor om vattendrag på särskilt besvärliga ställen. Nog kan man skydda sig mot översvämning. Det har man fått göra på andra ställen också.

Med den förhoppningen, att kammaren har genomläst utskottets motivering och möjligtvis även tagit något intryck av dess skäl, ber jag nu att ännu en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forssell: En ärad talare drog den slutsatsen av mitt anförande, att jag måste anse sjösänkingsföretag överhuvud taget vara av ondo. Det är så långt ifrån fallet, att jag mycket väl uppskattar deras fulla betydelse och nytta i vissa fall.

Vad jag emellertid påpekade var, att man genom en sänkning av vattenytan får en mängd jord, som blir prima jord, men därtill får man en del sankmarker, som alltid uppkomma vid större torrlägningsföretag. Dessa marker komma att ligga i närheten av den nyreglerade vattenytan, och med dem blir det precis samma svårigheter vid översvämningar av stora vattenflöden, som man hade, när det gällde de gamla områdena. Det blir, särskilt när det är fråga om mycket stora områden, alltid så, att man inte kan undvika att få stora flacka ytor, som komma att ligga i närheten av vattenytan. Man kan alltså säga, att de stora skador, som framhöllos och angåvos vara de dominerande, nämligen skadorna av stora vattenflöden under mycket vattenrika år, kan man som regel inte undgå, när det är fråga om stora områden som i ett sådant här fall. Förhoppningarna om den stora vinsten i detta avseende äro således åtminstone betydligt överdrivna.

Jag erinrar vidare om att mitt påpekande om den mindre sakliga bärkraften i utskottets motivering torde vara oemotsagt även efter de anföranden, som här förekommit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Forssell* och *Hjalmarsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville

Ang.
reglering av
Fyrisån m. m.
(Forts.)

rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hjalmarsson* begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 46.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle kammarens beslut i förevarande ärende genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Herr talmannen yttrade, att han till ledning för kammarens ledamöter finge meddela, att, såvitt nu kunde förutses, under nästa vecka komme att hållas bordläggningsplena på onsdagen och fredagen, båda dagarna kl. 4.30 e. m., samt arbetsplenium endast på lördagen kl. 11 f. m.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i 217 och 219 §§ i lagen om försäkringsrörelse; och

nr 20, anledning av väckt motion angående faderskapsbevisning medelst blodundersökning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga ägolorter i Mölltorps socken av Skaraborgs län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar, punkten 11.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av återstående delar av förutvarande mötesplatsen Sannahed;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande dispositionen av viss mark under Strömsholms kungsgård i Västmanlands län;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till kronan återfallna krononybyggesdelen ^{21/256} mantal Sundsvall nr 1 i Stensele socken av Västerbottens län;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till innehavarna av kronohemmanet Holgryte nr 1 i Jönköpings län för erlagda kommunalutskylder;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden vid Ljungbyhed;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark; samt

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionen av den s. k. Skräddareheden m. m. vid Ljungbyhed.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 252, av herr *Strömberg* och fröken *Hesselgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av allmänna rese-reglementet den 27 juni 1929; samt

nr 253, av herrar *Wagnsson* och *Vennerström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förstärkning av tandläkarinstitutets personal.

Fröken *Hesselgren* väckte en motion, nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till arv efter Erik Magnus Edvard Svedbom.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 255, av herr *Björnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad tid för kronouppböörden; samt

nr 256, av herrar *Hjalmarsson* och *Berling*, i samma ämne.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till byggnadsstadga:

nr 257, av herr *Sjödahl* m. fl.;

nr 258, av herr *Berling*; samt

nr 259, av herr *Lindhagen* och herr *Ström, Fredrik*.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 96, angående upphävande av i vägtrafikstadgan föreskriven skyldighet att å sparkstötting föra signalapparat;

nr 97, angående vissa förmåner för pensionerade banarbetare vid statens järnvägar; samt

nr 98, angående införande i stadgan för rikets allmänna läroverk och i folkskolestadgan av bestämmelser om skyldighet för lärare att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 102, i anledning av väckta motioner angående anslag till upprensning av norra inloppet till Fårösund;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en brännolja-cistern och anskaffande av ett tankfartyg för flottan;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av visst avtal mellan kronan och Karlsborgs kommun;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa arbeten vid Gustaf V:s docka å Beckholmen;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för löjtnanten A. G. Molin från viss betalningsskyldighet jämte en i ämnet väckt motion;

nr 107, i anledning av väckt motion om ersättning av statsmedel till skräddaren A. Landin för vissa av honom lidna förluster;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för medarbetaren vid landsmålsarkivet i Uppsala L. J. Levander och föreståndaren vid landsmålsundersökningarna i Lund A. N. Lindqvist att för placering i löneklass tillgodoräkna viss tidigare tjänstgöring;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid serafimerlasarettet;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad till den av telegrafverket disponerade fastigheten nr 3 i kvarteret Fyrmörsaren i Stockholm;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Sollefteå tingslags väghållningsdistrikt från vissa förpliktelser beträffande gamla järnvägsbron över Ångermanälven vid Forsmo m. m.;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalande av viss del av deposition till säkerhet för fullgörande av stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Hosjö till Linghed;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1930/1931 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 58, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; samt

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal m. m. beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Nordborg* för tiden från och med den 12 till och med den 21 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en vapenförrådsbyggnad för Göta artilleriregemente m. m.;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) jämte en i ämnet väckt motion;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av en för Gamla Älvsborgs kungsladugård m. m. utgående avgäld;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av beskickningshus i Tokio; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 216, gjorda framställning angående anslag till utjämning

av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet jämte tre i ämnet väckta motioner; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postavgifter för tidningar m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
